

"80/3

KISGRAFIKA

A KISGRAFIKA BARÁTOK KÖRE ÉRTESÍTŐJE

Lenke

DISKAY Lenke fametszete X1

A következő oldalon DISKAY Lenke utolsó kisgrafikájából részlet (másolat) — fametszet X1

A címlapon KÖNIG Róbert fametszete X2

+ DISKAY LENKE

Alkotóképessége teljében szakította meg a halál *Diskay Lenke* életének fonalát. A magyar kisgrafika-barátok megrendülésének nehéz kifejezést adni, hiszen Diskay Lenke több volt, mint körünk sikereiben gazdag, megbecsült művésze, vezetőségünk egyik leglelkesebb, áldozatkész tagja, akinek segítő munkájára mindig tudtunk számítani. Emberi jótulajdonságai vetekedtek művészi erényeivel s mi egyaránt gyászoljuk az ihletett művészt, az áldozatkész munkatársat és az őszinte jóbarátot. Grafikus pályája együtt ívelt a KBK életével, hiszen első sikerei is a Fialatok Stúdiója emlékezetes pályázatához fűződtek, ami a legerősebb indítékot adta körünk megalakulásához. Rövid keresés után megtalálta egyéni formanyelvét, amelynek segítségével kifejthette mondanivalóit. Kerülte az ex libris művészet szinte kiüríthatatlan közhelyeit és a megrendelők elképzeléseiből csak azt vette át, amire belső énjében visszhangot talált. Mindig önmagát adta, de ez az általa megvont határ egy világot foglalt magába gazdag jelképrendszerével, a forma és tartalom tökéletes harmóniájával. Az Alföld szülte volt, sokat köszönhetett a népművészetnek, de nem a folklorisztikus elemeken keresztül, nem ilyen felszínes módon: a népművészet hatása sokkal mélyebbről, a gyökerektől indult ki, a gondolatritmus, a jelképek, a színharmónia principiumaiból.

Mondottuk, hogy pályája együtt ívelt a KBK életével. Nem volt olyan kiállításunk, ahol műveit nélkülöztük volna. Elszorul a szívünk arra a gondolatra, hogy a jövő bemutatóin az ő alkotásai hiányozni fognak és még sokszor meg fog történni, hogy egy kisgrafika kiállítás megnyitásakor ösztönösen Diskay Lenke munkáit keressük és újra meg újra rádöbbenünk, hogy ezeket már nem találhatjuk meg. Kölcsonosan sokat köszönhetünk egymásnak: A KBK nyújtott lehetőséget Diskay Lenkének, hogy a kisgrafika iránti különleges érzeke, adottságai kibontakozhassanak, hogy hazai és külföldi pályázatokon való részvételével elismerést és sikereket arathasson, munkái megjelenhessenek nemcsak a nemzetközi ex libris kongresszusok kiállításain, hanem az európai kisgrafika-élet igényes bemutatóin, a malborki, lódzi, besztercebányai biennálékon, illetve kvadriennálén. A neki nyújtott lehetőséget Diskay Lenke búsán meghálálta azzal, hogy kisgrafikáival nemcsak saját magának, hanem a magyar kisgrafikaművészetnek is hírt, becsületet szerzett. Ha ma elmondhatjuk, hogy az európai ex libris művészet terén hazánk kiemelt szerepet játszik, nagyrészen Diskay Lenke egyéni ízű műveinek köszönhetjük, amelyek elvitték hírlünket a

világ minden tája felé. Igényes gyűjtők megbízásokkal fordultak hozzá, kiállításokra hívták meg, szakfolyóiratok hosszabb-rövidebb írásai mutatták őt be és munkáiból Dániában két mappát is kiadtak. A KBK minden kiadványában szerepeltek kisgrafikai és nemrég készült el egyéni mappája is. Ennek nyomdai munkáit még ő ellenőrizhette, a nyomatokat elláthatta kézjeggyével, de azt már nem érhetette meg, hogy azokat a grafikabarátok kézhez kapják és nem örülhet az elismerő visszhangnak. Diskay Lenke a kisgrafikát igényes módon művelte; ez az ő művészetének nem egy mellékes területe, hanem hangsúlyos része volt. Itt nem játszhatott szerepet az anyagi szempont, hiszen mindenki által tudott dolog, hogy milyen szerényen díjazott területe ez a grafikusművészetnek. Napjaink ex libris-művészete sokak szerint hullámvölgyben van. Nyugati szakírók szerint a súlypont Keletre tolódott. Hogy hazánk a szocialista országokon belül is becsülettel ki tudta venni a részét e nemes vetélkedésben, annak a két évtizedet meghaladó, töretlen ívelésű művészpályának köszönhető, amivel Diskay Lenke beírta nevét az ex libris művészet történetébe. Önmagunk megbecsülésének tartozunk azzal, hogy emlékét híven őrizzük meg és adjuk tovább az eljövendő nemzedéknek.

Semsey Andor

★

1980. december 3-án a Fészekben rendezett KBK Mikulás estnek egyik háziasszonya voltam.

Előzőleg — mi, a „szépnm” tagjai — összebeszéltünk, hogy a derűsebb hangulat érdekében „krampuszos” színeket öltünk. Feszítettünk is piros és fekete öltözékünkben, de közülünk *Diskay Lenke* volt a legötletesebb. Bíborvörös kesztyűt húzott fel, amivel olyan ügyesen „kéz-mimikázott”, hogy ezzel a mókázással osztatlan sikert aratott. Kérésünkre produkcióját szívesen megismételte, az alábbi megjegyzéssel: „De a kezemet ne nézzétek, mert az agyondolgozott” . . .

Később nevetve jegyezte meg, hogy: „Gyerekek, én most olyan jól érzem magam!”

Sajnálhatják, akik Budapestről és vidékről — nyilván a zord időjárás miatt — nem jöhettek el a pompásan sikerült dalos, vetélkedős és tombolás „mikulázásra”, amelyet koccintás is követett. Bár akkor még nem sejtthettük, hogy Lenkének szeme utoljára csillogott közöttünk. . .

— „A fény nem kívülről jön, hanem belülről” — írta Kosztolányi Dezső.

Ez a néhány sor azért született, hogy most erre az utánozhatatlan fényre is emlékezzünk!

Szászné Mara

DISKAY Lenke fametszete X1/2

DISKAY LENKE halála medőbbsentett bennünket! Igazi „Lady” volt, aki szerette az életet, a kacagást, a jókedvet, az utazást, és nem utolsó sorban kiváló művész volt. Számtalanszor találkoztunk a kongresszusokon és Vele mindig kellemesen telt az idő. Az Arras famíliával együtt fogadják együttérzésünket és őszinte részvétünket.

J. M. De Belder

Nem olyan régen váratlanul állítottunk fel Lenkéhez családostul, két gyerek, feleség, én. Lenke épp mosogatott. Úgy fogadott, mint a régen látott kedves vendéget. Kávé főzött, sütemény került elő, a gyerekeknek szörp, gurulós málna, és exlibris, és képek. — A váratlan felugrásból egy óra lett. Búcsúzáskor virágot vágott felségemnek. Az egyik virág időálló: szalmavirág volt. — Ma is őrzöm!

Vén Zoltán

Egy emberöltő óta, több mint harminc éve ismertem és szerettem Őt, aki kollégánál több volt, a kisgrafika által harcostársam, a bajban megértő nővér, örömeinkben is kedvesen osztózó, mindenben szíves részt kérő, igazi Ember volt. Bizonyos, hogy része volt abban, hogy ifjúkoromban megszerettem a grafikát a főiskolán, azt a műhely-léggör, amit Vele együtt az ott dolgozó, tanuló és tanító grafikusok között élvezhettem. Azóta is úgy a Szövetség, mint a KBK tagjaként példát mutató művészként, kollegaként tiszteltem. Mostanában a Hozzá hasonló és általam igazán szeretett művésztársak között egyre kegyetlenebbül arat a halál, ritkul a barátok köre. Nem tudom és nem is akarom emléküket fakulni hagyni. Lenkére sem várhat feledés, körünk mint egyik legnagyobb alkotóját és tagját tiszteli továbbra is.

Stettner Béla

STERBENZ KÁROLY 80 ÉVES

Az 1901. január 1-én Sopronban született, s ma már persze őszhajú művésznek híre-neve mindenüvé eljutott ezen a kontinensen. Műveit Európán kívül is ismerik.

De ez a széles nagy világ nem az ő világa. Az ő világa a gyalogosan vagy kocsin könnyen bejárható, szemmel befogható, szívbe és lélekbe csorduló, papírra rajzolható, vászonra festhető világa sokkal kisebb. A Daloshegyről messze ellát a Kisalföldre, a Bécsidombról Fraknó várát, a Rozáliát, sőt még a Raxot és a Hóhegyet is láthatja. A fertőrákosi kőfejtő tetejéről elébe tárul a Fertő vidéke, sőt néha-néha meglátni onnan Pozsony várát is. Az ő szűkebb világába beletartozik még sok mindenféle más is: a környék sok vára, kastélya, községe, városa, a virágokkal, állatokkal teli sok erdős hegye, s a benne, rajta vagy mellette lévő régiségek, műemlékek, s a hagyományokkal, emlékekkel, regékkel és mondákkal teli pazar tarkasága. Ez az ő világa: Sopron és tágabb környéke, melyet lágy karokkal ölel körül tengernyi szépség. A széttáruló bábakalácstól a Stornoház kopogtatójáig, a mondabeli Hany Istók alakjától a Sz. Mihály templom tornyának címertartó angyaláig, a középkori alabárdos éjjeli őrtől, — aki éppen az éjfélűt fújja, — Németújvár váráig, amely még ma is a Batthyányiak tulajdona, és onnan messze ellátni a szentgotthárdi csata színhelyéig.

Vajon romantikus művész-e Sterbenz Károly? Bizonyosan az! S minden műve „munkája érthető. Minden ecsetvonása, minden vonala. Nem kell hozzá semmi magyarázat.

Egy egész polcot töltenek be vázlatkönyvei, amelyekkel már gyermekkora óta járja a várost, a környéket, a hegyeket. Senki nála szebben még meg nem rajzolta a Nagyszoda girbe-görbe százados fáit, meg az öreg falakat ott, ahol a háború utolsó napjaiban egy bombaszilánktól halálrasebzett Csik Ferenc, egykori olimpiai úszóbajnokunk első nyugóhelyére talált.

Még gyermekifjú volt, amikor ifj. Storno Ferenc (1850–1938) keze alatt dolgozni kezdett; ő készítette föl a grafikában, amellyel az Iparművészeti Főiskoláig vezető útját egyengette. Amikor 1921-ben kész művészként hazakerült, Sopron köré új határt húztak. Az ő „szűkebb hazája” ketté szakadt. De az ő szíve-lelke mind a két részt máig is összetartja. Leányának családja is odaát él Nagymarton tövében, Borbolyán. Gyakran dolgozik még ma is „odaát”. Vázlatkönyvei egyre gyarapodnak, s bennük Nagymarton, Csáva, Petőfalva, Fraknó, Németújvár, Léka szépségei is oldalakat töltenek be. A burgenlandi lapok és folyóiratok is gyakran foglalkoznak vele és művészetével.

Sopron falakkal övezett belvárosának területe mintegy 30 hektárnyi, s ebben közel 200 ház van, amelyből 62 műemlék vagy műemlékjellegű épület. Ezek zömében alig van olyan részlet, apróság, szépség, amelyet Sterbenz Károly ne rajzolt volna le, mert rajzolni mindenk felett nagyon szeretett és szeret ma is.

Az első világháború után szűkmarkúvá lett a világ. Megbízásokhoz csak csurrantva-cseppentve jutott. De ő szorgalmasan, szakadatlanul rajzolt és festett. Akvarell, tempera, olaj, szén vagy ceruza: mindegy volt neki. S akkor jórészt magának dolgozott. A 20-as évek végén a Győr-Sopron-Ebenfurti Vasút élére Holl Jenő került. A kisgrafika és főként az ex libris szerelmese. Ő birta rá Sterbenz Károlyt arra, hogy foglalkozzék ezekkel. Első fametszetű ex librisét 1928-ban, első rézmetszésű könyvjegyét 1931-ben készítette el. Mindkettő saját nevére szól. Ex libriseinek és alkalmi grafikáinak száma azóta 600-nál is több. Van közöttük születést, eljegyzést, esküvői, évfordulókat ünneplő, karácsonyt és újévet köszöntő, elhunytakat sirató és „in memoriam”-jellegű lapja is bőven.

Ma már alig van ideje alvásra is. S ez az idős művész még ma is fiatalos, mindig frissen borotvált, vidám ember. Csak néha-néha borul felhő homlokára.

Amióta a selmecbányai akadémia (ma Erdészeti és Faipari Egyetem) Sopronba költözött, Sterbenz Károlynak is egyre több munkája lett. S ez a kapcsolat most már közel 60 éves. Nagyméretű oktatótáblák, diplomák, díszdoktori oklevelek sokaságát festette meg.

CHIKÁN MONARÉK
BABUKAJA 1947 VI.
20-AN MEGÉRKEZETT
ESZTERHÁZÁRA

Az ex librisben és alkalmi grafikában való elmélyülés mellett jutott ideje nagyobb és terjedelmesebb munkák elvégzésére is. Nevéhez templomfestések sora is fűződik. A soproni Sz. István, az evangélikus templom és az árvaházi kápolna mellett Csapod, Gőr, Ercsi, Budakeszi, Mosonszentpéter, Fertőboz temploma is Sterbenz Károly kezemunkáját dicséri.

Vajon kihez fordulnának a hivatalosak és érdeklődők, ha ízesen soproni és hangulatos képzőművészeti alkotásról van szó, ha nem őhozzá? A városi idegenforgalmi hivatalok (van belőlük már vagy öt) nagy-alakú, színes, néha bájosan pajkos, s legtöbbször barokkosan derűs, képekkel, városi és megyei térképekkel, útmutatókkal adják hírül, hogy hol van valami megnézni való a megyében, de főként itthon, ebben a több ezer éves városban, amely a keltáktól a rómaiakon át napjainkig sok látnivalóval kecsegtet.

A külföldi katalógusokban sokszor olvashatjuk Sterbenz Károly nevét. Lapjai gyakran láthatók külföldi és belföldi kiállításokon. A Nemzetközi Exlibris Kongresszusok sora mutatta be lapjait. Az 1962-es párizsi kongresszuson Valentin le Campion emlékére készült ex librisével, — mely egy sírkő mellett ülő gyászruhás asszonyt ábrázol, — feltűnést keltett. A francia szaksajtó a legszebbek közé sorolta. A párizsi Robert Louis, a francia állam hivatalos heraldikusa pedig az ő számára készült ex librise viszonzásul Sterbenz Károly barátságát kérte.

Volt néhány egyéni kiállítása is. Így 75. születésnapjával kapcsolatban egész életművét átfogó gyűjteményes kiállítása volt Sopronban, de a Liszt Ferenc Múzeum kiállító terme szűknek bizonyult. Festményeinek, rajzainak, metszeteinek csak töredékét mutathatta be. Pápa, Veszprém, Nagymarton, Kapuvár, Győr, Kaposvár, Szombathely és Kismarton egyaránt adott helyet és szentelt időt Sterbenz Károly művészetének.

Ex libris Hollós Lóránt

TERBENZ KÁROLY eredeti fametszete X2

A soproni tanácsháza nagytermének díszítése, a Központi Bányászati Múzeum nagyméretű falképe Ágoston Ernő és Faller Jenő elgondolása szerint az ő munkája.

Kisgrafikai lapjaink majdnem teljes adatsorát Poór Ferenc 1976-ban állította össze. Akkor az 514-es sorszámot viselő „BUÉK 1976”-os volt az utolsó.

Sopron tanácsa a város érdekében kifejtett sokoldalú és kiváló munkájáért előbb a Lackner Kristóf, majd a legnagyobb városi elismeréssel, a „Pro Urbe” emlékéremmel és oklevéllel tüntette ki.

Sterbenz Károly 25 éven át volt a soproni Liszt Ferenc Múzeum grafikusja. Sok kiállítás rendezése és bemutatása fűződik nevéhez. A múzeum „kiváló dolgozói” oklevéllel tüntette ki. Most ennek a múzeumnak a nyugdíjasa.

★★★

Sterbenz Károly ember, igazi ember! Művésztársait soha meg nem szólta, az elismeréseket és kitüntetések mindíg szerényen fogadta el. Sok érdeme mellett ez is a nagyok közé emelte őt.

A K.B.K. minden tagja, az Értésítő minden olvasója, minden barátja és tisztelője köszönti most születésének 80. évfordulóján a fiatalos, vidámlelkű, fáradhatatlan Sterbenz Károlyt. Ha vendége, látogatója érkezik, azt műtermében egy „kékfrankossal” telt pohárral köszönti. Gondolatban mi is koccintsunk most Vele. Jó egészséget, vidám kedvet és további sok sikert kívánunk Nekil!

Erdélyi Tibor

M. MAKKAI Piroska fametszetei X2

KÖSZÖNTŐ

Soha még ennyi hetvenéves barátunkat nem köszönhetjük, mint az idén.

DR. ILLYÉS SÁNDOR LÁSZLÓNÉ is ez évben töltötte be a hetvenedik életévét. Férjével, felejtethetlenné emlékü Laci bácsinkkal együtt körünk leglelkesebb, áldozatra mindig kész tagjaink közé tartoztak. Erzsók asszony teremtette meg azt az otthoni légkört, amelyben férje tágkörű gyűjtőtevékenységét folytathatta; otthonuk mindig tárva volt a gyűjtők és művészek előtt.

SZENTESI FLÓRIÁN, pécsi csoportunk lelke is átlépett a nyolcadik X-be. Ő azok közé a ma oly megfogyatkozott számú gyűjtők közé tartozik, akik a két világháború között is hódoltak az ex libris-gyűjtés nemese szenvedélyének. Hosszú éveken keresztül mint a pécsi csoport titkára tevékenykedett, számos kisgrafika-kiállítást hozott tető alá, a pécsi országos kisgrafikai találkozó sikere is nagyrészen az ő lelkes munkájának köszönhető. A pécsi gyűjtőélet elválaszthatatlanul összeforrott nevével. Reméljük, hogy még sokáig lesz alkalma arra, hogy tartalmas grafikagyűjtő munkájának tapasztalatait átadhassa a fiatal grafikabarátoknak.

M. MAKKAI PIROSKA grafikusművészetével nemcsak a jászberényi és a Budapesten a Fényes Adolf Teremben megrendezett kiállítások látogatói ismerkedhettek meg, kisgrafikáival lapunk olvasói is többször találkozhattak. Másfél évtizede költözött Erdélyből Budapestre, de fametszetein továbbra is érződik az erdélyi íz. „A Zsil völgye és a Marosmente szellemi-alkali világa határozta meg önkifejező akaratát, műveinek arculatát.” Az erdélyi Barabás Miklós Céhben is működött. Hetvenedik születésnapján szeretettel köszöntjük, úgyszintén DR. KRIER RUDOLF szegedi és MIZSER MIHÁLY ceglédi tagjainkat, továbbá volt szerkesztőnket GALAMBOS FERENCET, volt elnökünket VARGA MÁTYÁST, BORDÁS FERENC grafikusművészt (őket külön írás köszönti), VÁRKONYI KÁROLY grafikusművészt. Mindnyájuknak, valamint a netalán kifejejtett többi hetvenévesnek jó egészséget és munkakedvet kívánunk az elkövetkező évek „hetvenkedéséhez”.

S. A.

STETTNER Béla eredeti linomentszele

GALAMBOS FERENC 70 ÉVES

Mindazok, akik a kisgrafika és ex libris művészet újabb vagy régebbi törekvéseivel valamilyen módon megismerkedni kívánnak, előbb-utóbb óhatatlanul találkoznak *Galambos Ferenc* személyével, gyűjtői tevékenységétől elválaszthatatlan, széleskörű szakirodalmi munkásságával. Lapunk indulásától, 1962-től 13 évig volt a KBK Értesítő, majd a Kisgrafika szerkesztője. Ám ez a munka számára elválaszthatatlannak bizonyult attól a közösségi, közéleti tevékenységtől — kiállítások szervezésétől, a KBK kiadványainak gondozásától kezdve a hazai és külföldi kapcsolatok kiépítéséig, a hasznos ismeretterjesztő munkáig — amelyek nélkül ma már elképzelhetetlen a hazai ex libris művészet jó híre, a gyűjtői tevékenység kultúráltsága, szervezettsége. Művészetkritikai munkásságával számos kiváló alkotót nyert meg az ex libris ügyének, s a gyűjtők sokaságát segítette és segíti az igazi értékek felismerésére.

E jeles évforduló és köszöntő szavak során kell megemlékeznünk Galambos Ferencnek az ex libris barátai körében talán kevésbé ismert, szintén önként vállalt munkásságáról, a könyvkultúrától elválaszthatatlan bibliográfusi tevékenységéről is, amelyet a Könyvtáros című folyóirat méltatott a közelmúltban.

Úgy érezzük, hogy a művészettel való elmélyült foglalkozás — s erre számos példát sorolhatnánk fel — mintha még eltökéltebbé tenné azt az alkotói szándékot, amelynek megvalósítását, eredményeit mások is kamatoztatják. A kisgrafika gyűjtői, művészei és olvasóink nevében ehhez kívánunk Galambos Ferencnek továbbra is mindig megújuló töretlen erőt, alkotó kedvet.

Arató Antal

M. MAKKAI Piroska fametszetei X2

KÖSZÖNTŐ

Soha még ennyi hetvenéves barátunkat nem köszönhetjük, mint az idén.

DR. ILLYÉS SÁNDOR LÁSZLÓNÉ is ez évben töltötte be a hetvenedik életévét. Férjével, felejtethetetlen emlékü Laci bácsinkkal együtt körünk leglelkesebb, áldozatra mindig kész tagjaink közé tartoztak. Erzsók asszony teremtette meg azt az otthoni légkört, amelyben férje tágkörű gyűjtőtevékenységét folytathatta; otthonuk mindig tárva volt a gyűjtők és művészek előtt.

SZENTESI FLÓRIÁN, pécsi csoportunk lelke is átlépett a nyolcadik X-be. Ő azok közé a ma oly megfogyatkozott számú gyűjtők közé tartozik, akik a két világháború között is hódoltak az ex libris-gyűjtés nemcsak szenvedélyének. Hosszú éveken keresztül mint a pécsi csoport titkára tevékenykedett, számos kisgrafika-kiállítást hozott tető alá, a pécsi országos kisgrafikai találkozó sikere is nagyrészt az ő lelkes munkájának köszönhető. A pécsi gyűjtőélet elválaszthatatlanul összeforrott nevével. Reméljük, hogy még sokáig lesz alkalma arra, hogy tartalmas grafikagyűjtő munkájának tapasztalatait átadhassa a fiatal grafikabarátoknak.

M. MAKKAI PIROSKA grafikusművészetével nemcsak a jászberényi és a Budapesten a Fényes Adolf Teremben megrendezett kiállítások látogatói ismerkedhettek meg, kisgrafikáival lapunk olvasói is többször találkozhattak. Másfél évtizede költözött Erdélyből Budapestre, de fametszetein továbbra is érződik az erdélyi íz. „A Zsil völgye és a Marosmente szellemi-alki világa határozta meg önkifejező akaratát, műveinek arculatát.” Az erdélyi Barabás Miklós Céhben is működött. Hetvenedik születésnapján szeretettel köszöntjük, úgyszintén DR. KRIER RUDOLF szegedi és MIZSER MIHÁLY ceglédi tagjainkat, továbbá volt szerkesztőnket GALAMBOS FERENCET, volt elnökünket VARGA MÁTYÁST, BORDÁS FERENC grafikusművészt (őket külön írás köszönti), VÁRKONYI KÁROLY grafikusművészt. Mindnyájuknak, valamint a netalán kifelejtett többi hetvenévesnek jó egészséget és munkakedvet kívánunk az elkövetkező évek „hetvenkedéséhez”.

S. A.

Ex libris Galambos Ferenc

STETTNER Béla eredeti linómetszete X3/2

GALAMBOS FERENC 70 ÉVES

Mindazok, akik a kisgrafika és ex libris művészet újabb vagy régebbi törekvéseivel valamilyen módon megismerkedni kívánnak, előbb-utóbb óhatatlanul találkoznak *Galambos Ferenc* személyével, gyűjtői tevékenységétől elválaszthatatlan, széleskörű szakirodalmi munkásságával. Lapunk indulásától, 1962-től 13 évig volt a KBK Értesítő, majd a Kisgrafika szerkesztője. Ám ez a munka számára elválaszthatatlannak bizonyult attól a közösségi, közéleti tevékenységtől — kiállítások szervezésétől, a KBK kiadványainak gondozásától kezdve a hazai és külföldi kapcsolatok kiépítéséig, a hasznos ismeretterjesztő munkáig — amelyek nélkül ma már elképzelhetetlen a hazai ex libris művészet jó híre, a gyűjtői tevékenység kultúráltsága, szervezettsége. Művészetkritikai munkásságával számos kiváló alkotót nyert meg az ex libris ügyének, s a gyűjtők sokaságát segítette és segíti az igazi értékek felismerésére.

E jeles évforduló és köszöntő szavak során kell megemlékeznünk Galambos Ferencnek az ex libris báráitai körében talán kevésbé ismert, szintén önként vállalt munkásságáról, a könyvkultúrától elválaszthatatlan bibliográfusi tevékenységéről is, amelyet a Könyvtáros című folyóirat méltatott a közelmúltban.

Úgy érezzük, hogy a művészettel való elmélyült foglalkozás — s erre számos példát sorolhatnánk fel — mintha még eltökéltebbé tenné azt az alkotói szándékot, amelynek megvalósítását, eredményeit mások is kamatoztatják. A kisgrafika gyűjtői, művészei és olvasóink nevében ehhez kívánunk Galambos Ferencnek továbbra is mindig megújuló töretlen erőt, alkotó kedvet.

Arató Antal

VARGA Mátyás fametszete X2

VARGA MÁTYÁS 70 ÉVES

„Az Elnöki Tanács *Varga Mátyás* Érdemes Művésznek, a Nemzeti Színház Kossuth-díjas díszlettervezőjének 70. születésnapja alkalmából, művészi munkássága elismerésül, a Munka Érdemrend arany fokozatát adományozta. A kitüntetést Tóth Dezső művelődési miniszterhelyettes pénteken adta át.” (Újsághír 1980. december 13-án, szombaton.)

Ez az örömdolgozás hírt közlőnk, hiszen *Varga Mátyás* évekig volt elnökünk, azonkívül karakteres kisgrafikáinak egész sorával gazdagította a hazai ex libris- és alkalmi grafika-termést. Bár az utóbbi években összejöveteleinken nem láthattuk őt, tudjuk, hogy figyelemmel kíséri működésünket, ahogyan a művészi szép iránt érdeklődő tagtársaink is nyilvántartják *Varga Mátyás* művészpályája újabb eredményeit.

VARGA MÁTYÁS Budapesten született 1910. december 1-én. Az Iparművészeti Iskola négy évfolyamát mint díszítő-festő végezte. Különösen érdekelte ezen a területen a díszlettervezés, a színpadi szcenika. A festői feladatok mellett grafikai feladatok és megoldások is érdekelték, főleg a fametszet. Döntőleg hatott rá az a pár év (1933–1935), amikor a Képzőművészeti Főiskola grafikai osztályán *Varga Nándor Lajos* irányítása mellett folytatta tanulmányait. Erdélyhez kötötte az az idő, amikor a kolozsvári Nemzeti Színháznál működött. Titkára volt a Barabás Miklós Céhnek is. Az 1937. évi párisi világkiállításon díszletterveiért aranyérmét kapott. A budapesti városképek kapcsán kiírt fametszet pályázaton is díjat nyert. Fő alkotási területe a színpad: díszlettervei egész kis múzeumot tudnának megtölteni. Az ország első színháza, a Nemzeti Színház mellett sokat foglalkozott a Szegedi Szabadtéri Játékokkal is. Munkája eredményeképpen elnyert az Érdemes Művész címet és két ízben is a Kossuth-díjat. Az utóbbi években a szcenika és grafika mellé még egy művészeti ág lopta be magát a szívébe, a kerámiaművészet. Gazdag fantáziájú alkotásaiban többek között a nagytérenyi Kastélymúzeumban rendezett kiállításán is gyönyörködhetek a látogatók. Csak csodálni tudjuk azt az alkotóvénát, ami a művészet oly különböző területein tud ilyen kimagasló eredményeket felmutatni.

Varga Mátyást a magunkénak tudjuk és amidőn jó egészséget, további töretlen munkakedvet és újabb sikereket kívánunk, kérjük, hogy ő is gondoljon szeretettel a magyar kisgrafikabarátok táborára. S. A.

VALLOMÁSOS SOROK

BORDÁS FERENC

MŰVÉSZETÉRŐL

HETVENEDIK SZÜLETÉSNAJPA ÜRÜGYÉN

Mintha tegnap lett volna, amikor a hatvan éves *Bordás Ferencet* köszöntöttük és íme, már a hetven éves művész előtt kell tisztelegnünk! Hetven év emberségben és közel ötven év alkotói tevékenységben keveseknek adatott meg, és ha megvallatjuk a múltat és ha számba vesszük, hogy milyen volt Bordás Ferenc életében a tehetséggel való sáfarkodás, akkor a mérleg nyereséget mutat a magyar művészet – és mindnyájunk örömére.

Bordás Ferencről mindenki tudja, hogy hajlama a művészpálya felé terelte, lehetőségei azonban az orvosi pálya felé irányították. Nem a „vak” sors volt a bűnös, hanem a két háború közötti magyar világ szűkös anyagi lehetőségei és a velük járó egzisztenciális bizonytalanság. A háromnyelvű szülőváros, Temesvár után Szeged színmagyar világa úgy erősítette meg magyarságát, hogy mit sem veszített emberségéből; a nemzetiségi és faji gyűlölködés akkor is idegen volt tőle, amikor vállalásuk sokaknak karriert jelentett. Az orvosi hivatás azonban nem kényszerpályát jelentett, hanem mindjobban megkedvelt elkötelezettséget, melynek jóleső fáradtságát a Devich Sándortól kapott művészi indíttatás, Aba Novák Vilmos művészi tanítása és barátsága, valamint Szeged virágzó művészeti élete által irányított művészeti tevékenységén keresztül pihent ki. Orvos volt és képzőművész egyszerre, s bár mindkét szakma egész embert kíván, Bordás Ferenc élete mindkét hivatásban kiteljesedett: Az orvos a testet, a művész a lelket gyógyította. Az orvos Bordás a test, a grafikus és festőművész Bordás a lélek anatómiáját tanulta meg és ennek egyik hivatása sem vallotta a kárát.

Még orvostanhallgató volt, amikor első grafikáját megalkotta. Az sem véletlen, hogy első grafikái ex librisek és alkalmi grafikák voltak. Szegeden Budapesttel és Debrecennel egyenrangú kisgrafikai élet virágzott és e műfajban megbízások is könnyebben akadtak. A műfajnak nem kis nyeresége, hogy Bordás Ferenc mindvégig hű maradt hozzá. Művészi alkata is erre predesztinálta: A lényegre-tapintás, a tömörítés, a határozott képépítés Bordás Ferenc művészetében elsősorban a kisgrafikáiban jelentkezett és jelentkezik nagyfokú tökéletességgel. Hozzásegíti mindehhez kedvelt technikája, a fametszet is, amely Bordás Ferencnek úgyszólván művészi anyanyelve. Otthon van ugyan a linó- és műanyagmetszet, valamint a réz-technikák különböző fajtáiban is, de férfias karakterű metszeteinek, elsősorban ex libris művészetének

mindmáig a fa az adekvát anyaga. A negyvenes évek elején közel kétszáznegyven ex librisével és egyéb kisgrafikájával országosan ismert és a hazai ex libris művészet egyik vezető egyénisége, de híre külföldre is eljut, onnan is jelentkeznek megrendelők. Művészetére nemcsak a hazai folyóiratok reagálnak lelkesedő elismeréssel (Kisgrafika, Magyar Ut stb.) de a nemzetközileg is jelentős Gutenberg Jahrbuch is, nem beszélve az olasz, osztrák, holland, német szaklapok elismerő közleményeiről.

Bordás Ferenc orvosi diplomájának megszerzése után rövid ideig (1939) Budapesten dolgozott, majd katonaeorvosként Székesfehérvárra került, ahol rögtön belekapcsolódott a város képzőművészeti életébe is. A háború, majd a hadifogság évei alatt művészeti tevékenysége szünetelt, de a fogságból visszatérve, 1947-től ismét csak kisgrafikákkal jelentkezett. 1950-ben került Budapestre — ekkor már két szakorvosi képesítés birtokában — ahol rendőrorvosi tevékenysége kevés időt hagyott ugyan a művészeti alkotó munkára, de a pihenést és az önmegvalósítás valódi lehetőségét mégis csak ez jelentette. A grafika mellett ekkor már egyre többet fest és amikor 1968-ban nyugdíjba ment, fáradhatatlan alkotótevékenységgel terhes évek következtek — és reméljük, hogy következnek —, amelyben a grafika helyett a festészet vette át a vezető szerepet.

Bevalljuk, hogy hozzánk elsősorban Bordás Ferenc kisgrafikai munkássága áll közel. Ha ex libris művészetének titkát keressük, azt elsősorban abban találjuk meg, hogy az izmusok egymásratorlódása közepette is mindig hű maradt a valósághoz, de amint a látványt élménnyé, az élményt képre váltja át, egyéniségének különböző színszűrőit alkalmazva a valóságot hol az expresszionizmus, hol a szürrealizmus sajátosan bordási eszközeivel lazította fel és hozta élményközelbe. Mindig közérthetően fogalmaz, legtöbbször tömondatokban, de azt is látja és láttatja, ami a dolgok mögött rejlik. Képi eszközökkel közöl mély igazságokat hordozó gondolatokat és egyidejűleg gondolatokat is ébreszt. Távol áll tőle minden érzelmesség, de mégis humanista, kerülő az ünnepélyességet, de mégis fölemel, nem keresi a szépet, de mindig rátalál. Groteszk és humor, felnagyítás és elhallgatás, torzítás és idealizálás mind-mind ott vannak az eszköztárában, de sosem öncél gyanánt, csak eszközül: A jobb kifejezés, az egyéniség megragadásának hűsége, a mikrokozmosz jobb tükröztetése érdekében. Hallatlan asszociációs-képességének elsősorban többszortatú lapjain veszi hasznát, beleérzőképességével letünt korokat és világokat hoz közel, finom intuiciói

pedig a hangulatkeltést s a lélek titkos rezdüléseinek rögzítését szolgálják. A nagyváros közepette is természetközelen él, a madarak, fák, virágok alkotó világának szebbik régióit népesítik be, s talán ennek köszönhető, hogy egy virágban is érzékeltetni tudja az örökkévalóságot és egy tenyérnyi kisgrafikában is meg tudja fogalmazni a végtelent.

Beszélnünk kellene még Bordás Ferenc nagygrafikáiról, színes linómetszetű virágcsendéleteiről, tájképeiről és városképeiről, plakátjairól és alkalmazott grafikai munkásságáról, illusztrációiról és metszetsorozatairól (Berczely A. Károly: Fekete Madonna — Erdélyi album stb.), kisgrafikai albumjairól (amelyek közül az utolsó, „Harminc fametszet” címmel 1977-ben látott napvilágot), de ezek részben közismertek, részben pedig e sorok célja nem az életmű felmérése és a művészeti elemzés, hanem egy művészportré felvázolása s a megemlékezés.

A hosszú művészpályán, amelyet a sors Bordás Ferencnek kimért, az eredmények sem maradtak el. Kiállításainak sorozatát a képzőművészeti adattárak, a róla szóló igen gazdag irodalmat a képzőművészeti bibliográfiák tartják számon. Az utóbbiak között egy Dániában, 1978-ban megjelent kismonográfiát éppen úgy megtalálunk, mint a Művészet, a Corriera dell'Arte, az Arte Grafica, vagy az A Arte do Exlibris és a többi rangos folyóirat megemlékezését, vagy éppen elemzését. Tiszteletbeli tagja a firenzei Képzőművészeti Akadémiának, 1953 óta a Képzőművészeti Alapnak, 1969 óta pedig a Magyar Képzőművészek Szövetségének is. Amit hiányolunk, az egy, a festészetét is felölelő életmű-kiállítás, amire a hetvenedik év igazán jó alkalom. Bordás Ferenc festészete ugyanis kiállításon még keveset szerepelt, pedig a távoli Japánban a legismertebb magyar kortárs-művészek között tartják számon, alkotásait ragyogóan kiállított japán katalógusok színes illusztrációi kelletik, itthon azonban leginkább csak azok látták, akik otthonában is megfordultak. Festészetében az arckép vezet, de gyakoriak tájképei és városképei is; szürrealista kicsengésű, derűs színeket kínáló, modern anyagok és technikai fogások felhasználásával készült festményei olyan piktúrát képviselnek, amely leginkább Szász Endre festészetével van távoli rokonságban, de sajátos, egyéni eszközeivel attól mégis elkülönül. Ennek a festészetnek az életöröm az Alfája s a keresetlen esztétikai kisugárzás az Omegája; a távoli Japán fiainak is éppen ezért kedves.

Úgy érezzük, hogy a summázásnak Bordás Ferenc életében még hetven éves korában sem jött el az ideje, pedig a magyar kisgrafikában máris klasszikusnak számít és a képgrafikában, valamint a festészetben is megvan már a kijelölt helye. A magunk részéről fájjaljuk, hogy a kisgrafika egyre kisebb szerepet játszik alkotói tevékenységében, bár azt is elismerjük, hogy amit elvesztünk a réven, azt visszanyerjük a vámon. Örömmel nyugtázzuk azonban, hogy alkotókedve töretlen, újításra és megújulásra ma is kész, és éppen ezért még sokat vár tőle a magyar művészeti élet. Hetven éves születésnapján mégis megállunk, hogy hátra- és előre nézzünk, hogy gratuláljunk és jókívánságainkat tolmácsoljuk. De nemcsak azért állunk meg, mert Bordás Ferenc hetven éves! A tehetség mindig megállt.

Galambos Ferenc

KATALÁN EXLIBRISEK

Az ibériai félszigeten az ex libris-művészet legjelentősebb területe Spanyolországnak a régi provanszál nyelvvel rokon katalán nyelvet beszélő vidéke, a ma már autonómiát élvező Katalónia. A múlt század utolsó évtizedében már érezhető volt az új stílus, a szecesszió betörése az ex libris területére. A „Luz” hetilap egy 1898-ban megjelent cikkétől, amely lendületet adott a modern ex librisnek, számítják annak új korszakát. Olyan művészek működtek ebben az időben, mint Barcelonában *Alexandre de RIOUER* és *Josep TRIADÓ*, Reusban pedig *Ramon Casals* és *VERNIS*, kiket nem sokkal később a magyar ex libris-barátok is megismerhettek. Siklóssy László híres, 1913-ban megjelent ex libris-monográfiájának illusztrációin keresztül. Az ex libris-művészet újjászületésével esik egy időre a rézkarc-technika alkalmazásának elterjedése is. Azóta Katalónia ex libris-művészete napjainkig változatlanul előkelő helyet foglal el Európában. Ez évben (1980) a Caixa de Barcelona a barcelonai ex libris-egyesülettel, az A.E.B.-vel karöltve, kiállításon vonultatta fel századunk katalán ex libris-művészeit. Megjegyezzük, hogy a válogatásnál nem a nemzetiségi hovatartozás, hanem területi szempont szerepelt; vannak, akik máshonnan települtek ide, vannak, akik kivándoroltak innen, de a túlnyomó többség katalán nemzetiségű és munkásságuk is ehhez a földhöz, a „Dolça Catalunya”-hoz kötődik. (Érdekessége a katalán helyesírásnak, hogy a „ny” hangot ugyanúgy jelölik, mint a magyarban . . .)

A katalán nyelvű, szép kiállítású 24 oldalas katalógus Francesco Fontbona történeti áttekintése után 19 művészt mutat be, egy-egy művet reprodukálva. Bizonyára vannak gyűjtőink között olyanok, akik érdeklődnek a kezükbe kerülő könyvjegyek művészei iránt, szeretnének róluk a nevükön kívül többet is tudni; ezért úgy hisszük, ez a kivonatolt rövid áttekintés nem lesz felesleges.

Frank ALPRESA (Sevilla, 1900 — Barcelona, 1970) Fiatalon került Barcelonába, ahol művészeti tanulmányait végezte. 1919-ben New Yorkba utazott. Amerikában könyvillusztrációkat készített. Visszatérve Barcelonába mint tervező, festő és grafikus működött. Nyughatatlan természete hosszabb-rövidebb időre többször vitte más városokba is.

Antoni GELABERT és Frank ALPRESA fametszetei X2

Ramon BORRELL (Barcelona, 1876–1963) Első művészi oktatásban festőművész apja részesítette. 1888-ban már szerepelt egy képzőművészeti kiállításon. Ex libriseit rézkarc-technikával készítette.

Ramon CASALS I VERNIS (Reus, 1860–1920), a katalán ex libris-művészet kiemelkedő alakja. Llotjában és Rómában tanult; főleg könyvművészettel foglalkozott. 1889-ben készült ex librisét úgy tekintik, mint az első modern katalán ex librist. Több mint száz könyvjegy került ki kezéből.

Alexandre COLL (Barcelona, 1897–1975) Szülővárosában tanult, 1918 óta állított ki. Grafikááal 1945-ben kezdett foglalkozni. Számos bibliofil kiállítású könyvet illusztrált.

Maria Josepe COLOM (Született: Cervera, 1927) Művészi tanulmányait Barcelonában végezte. Rajztanár, a festészet mellett nem hanyagolja el a grafikát sem. Számos művészeti díjat nyert. (Az Ex libris művészei c. FISAE sorozat IV. kötete foglalkozik részletesebben ex libris-művészetével)

Oriol M. DIVI (Született: Espuges de Llobregat, 1924) neve minden magyar ex libris-gyűjtő előtt jól ismert, működésével a KISGRAFIKA 1976. évi 2–3. száma foglalkozott. Azóta további magyar vonatkozású könyvjegyei láttak napvilágot. Jelenleg ismét Montserrat-ban él és alkot.

D'IVORI (Joan VILA) (Barcelona, 1890–1947) Triadónak volt tanítványa. Művei főleg könyvillusztrációk.

Joan ESTIARTE (Barcelona, 1901) Barcelonában tanult. Rajzoló, karikaturista. 1934 óta foglalkozik ex librisrel (klisé és rézkarc). Egyik alapítója a barcelonai ex libris-egyesületnek (A.E.B., 1951)

Lluís Garcia FALGÁS (Valencia, 1881 – Barcelona, 1954) mint kerámia-festő kezdte. A rézkarc-technikát Párisban sajátította el. Ex libriseinek száma 200 körül van, javarészből rézkarcok. 1921-ben Brüsszelben volt gyűjteményes kiállítása.

Antoni GELABERT (Barcelona, 1911–1980) jogász, művész és pedagógus munkássága is ismeretes olvasóink előtt (Kisgrafika Értesítő 1969. április) Nagyszámú könyvjegye fametszet, sokszor többszínű is.

Frank ALPRESA és Antoni OLLE PINELL fametszetei X2

Josep OBIOLS (Barcelona, 1894–1967) elsősorban freskófestő, de könyvillusztrálással is foglalkozott.

Antoni OLLÉ PINELL (Sz. Barcelona, 1897) művészi tanulmányait Sarrago:ssában és Barcelonában végezte. Fametszeteivel 1929-ben már díjat nyert. Mint pedagógus is a fametszőművészet egyik erőssége hazájában. *Ex libris*-művészetével foglalkozik a FISAE sorozat II. kötete.

Elfi OSIANDER (Született: Tiflisz, 1912) Berlinben kezdte művészi tanulmányait. 1945-ben telepedett le férjével Barcelonában. Tekintélyes számú könyvjegye rézkac (hidegtű) .

Jaume PLA (Született: Rubi, 1914) rajzai már 1931-ben szerepeltek kiállításon. A harmincas évek derekán kezdett rézmetszéssel foglalkozni, nem nagyszámú *ex libris*e főleg ezzel a technikával készült. Munkásságával részletesebben foglalkozik a FISAE sorozat V. kötete.

Joaquim RENART (Barcelona, 1879–1961) művészeti tanulmányait szülővárosában végezte. 1907-ben egy kiadvány már 52 *ex libris*ét jelentette meg. Jelentős szerepet játszott hazája kulturális életében.

E. — C. RICART (Vilanova i La Geltrú, 1893–1960) mestere a fametszésben F. d'A.Gali volt. Egyaránt működött a festészetben és a grafikában. Fametszeteivel számos bibliofil kiállítású könyvet illusztrált. Mintegy hatvan *ex libris*t készített.

Alexandre de RIQUER (Calaf, 1856 — Ciutat de Mallorca, 1920.) Barcelonában tanult, majd egy londoni útján ismerkedett meg a művészi *ex libris*szel. Rézkarcokat is készített. *Ex libris*einek száma meghaladja a kétszázat. Triadóval együtt az ő munkássága a legjelentősebb ezen a területen.

Ismael SMITH (Barcelona, 1886 — New York, 1972) Barcelonában tanult, 1906-ban állított ki először. Élt Párisban, Londonban, majd 1918-ban New Yorkban telepedett le.

Josep TRIADÓ (Barcelona, 1870–1929) művészeti munkássága összefonódott a könyvművészetrel. Legtöbbet ő tett a modern katalán *ex libris* megismertetése érdekében. Könyvjegyeinek száma mintegy háromszáz.

Semsey A.

MARIAELISA LEBORONI

KIÁLLÍTÁSA A BUDAPESTI OLASZ KULTURINTÉZETBEN

Századunk, de különösen a mai olasz grafikus művészet és ezt még szűkítve a kisgrafika készítés és művelői ismertek a hazai művészek és gyűjtők körében. Olasz barátainkhoz nemcsak az 1970-es budapesti kongresszuson kötött kapcsolatok, hanem még a korábbi találkozások és levelezések is kötnek minket. A budapesti Olasz Kulturintézet és a KBK védnöksége alatt első alkalommal rendeztünk olyan kiállítást, ahol a mai olasz kisgrafika egyik jelentős egyéniségének munkáit mutattuk be. Nagyszámú olaszországi és külföldi kiállítása után negyvenes korosztályba tartozó *Mariaelisa Leboroni* magyarországi bemutatkozásakor a közönség olyan grafikusot ismerhetett meg, aki a hatalmas természetet kis alkotóit, a füveket, a fákat, a madarakat, a ringó mezőket, a szellők fuvallatait és a vándorló felhőket — egyéni formalkotásban — színes fametszeteinek főszereplőivé tette.

A Szépművészeti Akadémiát (Accademia de Belle Arti) Perugiában végezte el. Tanárai Gerardo Dottori, Parigi és P. Diego Donati voltak. Tőlük tanulta meg a természet szeretetét és vált érző és gondolkodó művésszé. Mint ilyen, megtalálta a grafika területén azt a kifejezőmódot, amely tele van életörömmel, át van hatva erős egyéniségével, szabad, szárnyaló gondolatokat ébreszt és az érzelmek gazdagságát tükrözik vissza. A kisgrafika, szorosabban az exlibris készítés területén, amikor hosszú fejlődés után az exlibris is elnyerte azt a művészi rangot, melyet más képzőművészetek már élveztek, olyan kénnyelvet fejlesztett ki, amely a természet egyetemes szépségeire irányítja a figyelmet anélkül, hogy az alkotó embert számízta volna. Karakteres művész. Egyéni stílusa alapján munkái egyértelműen felismerhetők és megkülönböztethetők mások metszeteitől. Szinte Leboroni stílusáról beszélhetünk, mert a linzi kongresszus alkalmával is találkoztunk olyan fiatal olasz grafikusok munkáival, akik ebben a stílusban dolgoznak.

Képszerkesztése merőben eltér más színes fametszetekétől. Nem él annyira a fa tömör szerkezetéből adódó aprólékos kidolgozás lehetőségével, hanem a hajlékony formák és az élénk színek játékára alapítja nagy- és kisméretű grafikáinak művészi hatását.

A figurák, épületek, tájak kidolgozása olyan bájos, hogy szinte saját gyermekkori rajzainkat idézi. A kedves állatrajzai odakíváncsoznak bármely gyerekzsoba falára. Nála nincs párhuzamos, nincs szimmetria, sőt még az egyenes is hiányzik. Mindez játékos, élővé teszi grafikáit. Egy-egy jellegzetesen görbült fája, az úszó felhők alatt repülő fecskecsapata, ágaskodó sárkánya, hanyagul öltöztetett kalapos figurája, szinte barátunkká válik. A művésznő tehetségesen és fantáziadúsan minden munkájában biztos esztétikus érzelmeket juttat érvényre. Mindig megtalálja képének tartalmára vonatkozó megfelelő formát, és így alkot olyan mesterműveket, amelyek hatásos és kifejező művészi élvezetet nyújtanak. Népszerűek lapjai a gyűjtők körében. Szívesen vesszük az olyan csereanyagot, amelyben lapjai találhatók.

Az Olasz Kultúrintézetben rendezett kiállításon az elmúlt öt év termésével, 20 nagyméretű, többszínű lappal és 180 exlibrisrel mutatkozott be. A nagyméretű grafikák között található az a tíz lapból álló sorozat, amely természetszeretét talán a legjobban fejezi ki.

Klaus Rödel kiadásában jelent meg Mimmo Guelfi ismertetése a művésznőről a nemzetközi gyűjtőknek szánva. Az ismertetőből vett André Gide mondása „Devenir banal c'est devenir le plus humain possible”. (Ami a legegyszerűbb az a legemberibb). Tény az, hogy az emberiség, közellét a természethez mindig jelen van Leboroni munkáin. Mint timpanonnak a támaszai az oszlopok, olyanok a grafikáin található fák, bokrok, felhők, madárcsapatok, igazán élővé varázsolva a kétdimenziós remekműveket. Az eredeti nyitvatartási idő meghosszabbítása és a kiállítás látogatottsága igazolja, hogy sikerült bemutatni a mai, lüktető, olasz grafikai élet egyik reprezentánsát.

Szölgény Pál

Mariaelisa LEBORONI színes fametszete X2/3

GYŰJTŐK FÓRUMA

PETRY BÉLA AMERIKÁBÓL ÜDVÖZLI A MAGYAR KISGRAFIKABARÁTOKAT

A mos lezáruló 1980. év újévi lapjai között szerepelt az a lap is, amelyet a floridai Maitlandból küldött „fehér hajjal, de ugyanaz a *Petry Béla* tanár”. Nevét jól ismerik idősebb gyűjtőtársaink, főleg azok, akik résztvettek a M.E.G.E., a két világháború között működött ex libris-gyűjtő és grafikabarátság egyesület életében, de azok előtt sem ismeretlen, akik tematikus kísgrafika-kiállítások katalógusait lapozgatják, vagy gyűjteményük kialakításánál nem feledkeznek meg a közelmúlt népszerű magyar grafikusról sem. Lippóczy Miklós kiadásában ez évben nagyformátumú mappa jelent meg Amerikában „*Petry Béla grafikái*” címmel, amely a művész magyar meseillusztrációit és egy sor ex librisét tartalmazza. Ennek egy példányát megküldte a K.B.K.-nak is, mint a M.E.G.E. utódjának. A mappa bevezetése alapján röviden ismertetjük az őshajút, de fiatalos lelkületű művész pályafutását.

Petry Béla 1902. március 31-én született Erzsébetfalván. Művészeti tanulmányait Budapesten, Bécsben, Rómában, Münchenben és Bostonban végezte. Tanári oklevelét Budapesten 1927-ben, építészeti oklevelét pedig Bécsben 1929-ben szerezte. 1930-tól 1936-ig a debreceni egyetemen adott elő. Ezután a budapesti Egyetemi Nyomda illusztrátora lett, majd mint mérnökkari tiszt teljesített katonai szolgálatot. 1946-ban telepedett le Amerikában. Mint acél- és rézmetsző, művészeti tervező és építész-tervező működött. Hét évig volt a bostoni építészeti központban az építészet professzora. 1929-ben az Iparművészeti Társaság kiadta 100 ex librisét (Galambos Ferenc egyébként is hiányos bibliográfiája nem említi). Sok könyvet illusztrált, közöttük magyar népmeséket stb. 1976-ban a Magyar Mérnökök és Építészek Világszövetsége igazgatói karába választották.

Ex librisei túlnyomó részben rajzai alapján készült klisényomatok; nagy szerepet játszik a stilizált „magyaros” ornamentika, az Amerikában készült lapokon talán még hangsúlyozottabb módon, ebben az „Óhaza” iránti nosztalgia megnyilatkozását láthatjuk. A háború előtti könyvjegyeinek jegyzékét Szigeti István állította össze gyűjteménye alapján, ehhez a 75 laphoz még sok lap csatlakozik, régebbiek és újabbak; a teljes alkotásjegyzék összeállítása szakirodalmunk egyik szép feladata. A „fehér hajú” művésznak addig is jó egészséget és töretlen munkakedvet kívánunk.

S. A.

Egyéb irányú kutatásaim során találtam rá a debreceni Egyetemi Könyvtár 701256 jelzetű, Martonfalvi György: Szent história (Debrecen, 1681 — RMK I. 1256) című könyvben Nagy Mihály debreceni gyógyszerárának rézmetszetű ex librisére.

Az ex libris szövege a következő: Patika a Naphál Debreczenbenn”. — a lap felső részén pedig NM betűpár látható.

Martonfalvi műve 1933-ban vásárlás útján került az Egyetemi Könyvtár tulajdonába id. Révész Imre (1826—1881) hagyatékából. A könyv Révész Imre sajátkezű bejegyzése szerint 1855-ben került hozzá.

Baradlay János — Bársony Elemér: A magyarországi gyógyszerészet története az ősidőktől a mai napig. 1—2. kötet (2. kötet 335.1.) és a Róthschnek V. Emil: A Debreczen-Biharmegyei Gyógyszerész-Tesztület és az Általános Magyar Gyógyszerészegylet III. kerület IV. járás gyógyszerárai, testülete és egyletének története alapításuk óta. Debreczen, 1882. (125—126.1.) című művekből a következőket tudtam meg a Nap gyógyszeréről.

A mai Vöröshadsereg útján (volt Piac utca 3. szám alatt) nyitotta meg 1802-ben gyógyszerárát a debreceni születésű Nagy Mihály. Gyógyszerési diplomáját a bécsi egyetemen szerezte meg. A patikát haláláig, 1823-ig vezette.

A gyógyszerár többek kezelésében a századunk negyvenes éveinek végén bekövetkezett államosításig működött.

A Szent história 1804-ben került Nagy Mihály birtokába. Ezt látszik igazolni az előzők lapon lévő „N.M. 1804” bejegyzés. Ebből arra következtethetünk, hogy a könyvjegyet, amely eredetileg valamilyen gyógyszerári nyomtatvány cégjelző illusztrációja is lehetett, később ragasztották be a könyvbe. Erre utal a beragasztott példány erősen körülvágott volta is.

Az ismeretlen rajzoló hangulatos képet alakított ki. A koszorúba helyezett virágos mezőt és a sugarait szetsugárzó napot harmónikusan fogja közre az alsó és felső szalagba írt szöveg.

Minden indokunk meg van arra, hogy a rézmetsző diákok munkájának minősítsük e könyvjegyet is, ugyanis ez a kor az ő munkásságuknak a fénykora. Sajnos ebben a pillanatban bizonyítani lehetetlennek tűnő feladatnak látszik. — Mindenesetre — ha egyáltalán megvan — a Nagy Mihály hagyatéki leltár áttanulmányozása még szükséges, hogy pontosabb adatokat kaphassunk erről a debreceni könyvjegyről.

Lenkey István

MELYIK JOBB?

A linzi kongresszuson egy gyűjtő barátom odafordult hozzám és így szólt: „Azért a bélyeggyűjtés többet ér!” Meglepődtem. Valóban többet ér-e, vagy a világ filatelista szervezetei magasabban vannak-e a F.I.S.A.E. fölött? Gondolom, az üzlet az üzlet. A Filatélia (bélyegkereskedelem) rokona a B.Á.V. (műkereskedelem). A „Kék Mauritius” vagy a „Fordított Madonna” nagy érték. Nem is biztos, hogy egy bélyeg értékét mindig a művészi kvalitása adja meg. Ritkaságuk (mennység) vagy a nyomdahiba (tehát a negatív minőség, „rosszság”) is érték lehet. Nézzük a másik oldalt: Rembrandt Százforintos lapja, Dürer: Hector Pömer ex librise, Passio-sorozata, nem ér-e annyit, mint a legrégebbi bélyeg értéke? Ki tudja ezeknek „valódi”, objektív árát megmondani? Ezt már a nemzetközi műkereskedelem piac törvényei szabályozzák. De egy Masereel, Cocteau, Max Klinger ex libris kevesebbet ér, mint saját korunk bélyegkiadása?

A bérmentesítésre használt bélyeget nem gyűjtjük. Értékük 60 fillér — 2 forintig tart, áruk is annyi. Ha nincs meg egy „zárárték”, már a sorozatnak sincs meg a katalógusi értéke. Persze, ha a mi saját ex librisünk arra készül, hogy jó lesz cserére, „úgy is elcseréljük”, akkor értéke is annyi, mint a levelezésre használt bélyegnek, ha sok van belőle és nem is különösen szép.

És még valamit! Ha a másik gyűjtő is így gondolkodik, a cserére csinált lapot, valami új minőségbe lépünk át: Most már cserélünk, de nem gyűjtünk!

Vén Zoltán

Ismeretlen metsző rézmetszete C2

HÍREK

Házigazdánk, a FÉSZEK MŰVÉSZKLUB 1980 októberében újabb kiállításunk színhelye volt. *Művész-portrék a kisgrafikákon* címen magyar grafikusok műveit mutattuk be. Ugy erről a kiállításról, mint a jövő évre tervezett újrán üdvözlőlap-bemutatóról következő számunkban adunk ismertetést.

★

A csehszlovák exlibrisművészek és gyűjtők évi találkozója 1980. szeptember 27-28-án zajlott le *Chrudim-ban*. A résztvevők között ezúttal is szép számban voltak magyarok. A találkozóról szóló beszámoló következő számunkra marad.

★

A *Bukaresti Központi Egyetemi Könyvtárban* 1980. november–december-ben kisgrafika és ex libris kiállítás volt látható a Cinterea Romániai nemzeti fesztivál keretében. A kiállítás anyagát J. Tellman és D. Dui-nea alkotásai és gyűjtése képezték. 42 romániai (köztük sok erdélyi) és 47 külföldi művész kisgrafikái voltak kiállítva, utóbbiak nem a legszerencsésebb válogatásban. (Stettner Béla mellé, második magyarként, találhattak volna jobb grafikust is, mint Kollmann Jenő . . .) Egyébként a két rendezővel még az év elején folytatott beszélgetést Ábrahám László kolozsvári olvasónk, amely az *Indrumatorul Cultural* c. folyóirat-ban jelent meg.

◀ CSIBY Mihály és FERY Antal fametszetei X2

VÉN Zoltán rézmetszete C2

Az *Iparművészeti Múzeum* folytatta a Soó Rezső akadémikus által adományozott gyűjteményből rendezett kamarakiállítások sorozatát. 1980. október 11-én Voit Krisztina egyetemi adjunktus nyitotta meg a kiállítást, amelynek címe: *Magyar ex librisek a két világháború között I.* Ezúttal Kozma Lajos, Révész Kornél, Szigethy István, Vadász Endre, Csabai Ékes Lajos, Haranghy Jenő, Mata János, valamint több olyan művész könyvjegye került bemutatásra, akiknek munkássága áthúzódott a második világháború utáni időre is.

★

1980. december 8-án nyitotta meg Cegléden a kórház tanácstermében Szabó Alfréd műv. oszt. vezető **NAGY LÁSZLÓ LÁZÁR** grafikai kiállítását.

★

Cserkész-ex librisek kiállítása Lengyelországban. A Tarnówbán 1980-ban megrendezett kiállítás minket, magyarokat több okból is érdekli: Lippóczy Norbert gyűjtötte össze a bemutatott 137 kisgrafikát, ő állította össze a katalógust is (ekslibrisy harcierskie, Tarnów, 1980), amelynek tanúsága szerint több mint ötven magyar grafika volt bemutatva; ezek javarészből Dr. Illyés S. László és Reisinger Jenő nevére készültek. Az illusztrációk között is több magyar művész nevével találkozunk (*Menyhárt József, Nagy Árpád, Németh Nándor*). A kiállítás legérdekesebb darabjai nyilván a Robert Baden-Powell, a cserkészet alapítója és a világ egykori főcserkésze, a népszerű Bi-Pi részére készült angol könyvjegyek. A katalógus előszavát Maria Zychowska írta.

AI.

Anatolij KALASNYIKOV fametszete X2

GÁBORJÁNI SZABÓ Kálmán fametszete X2

DOROGI MÁRTON 1911–1980

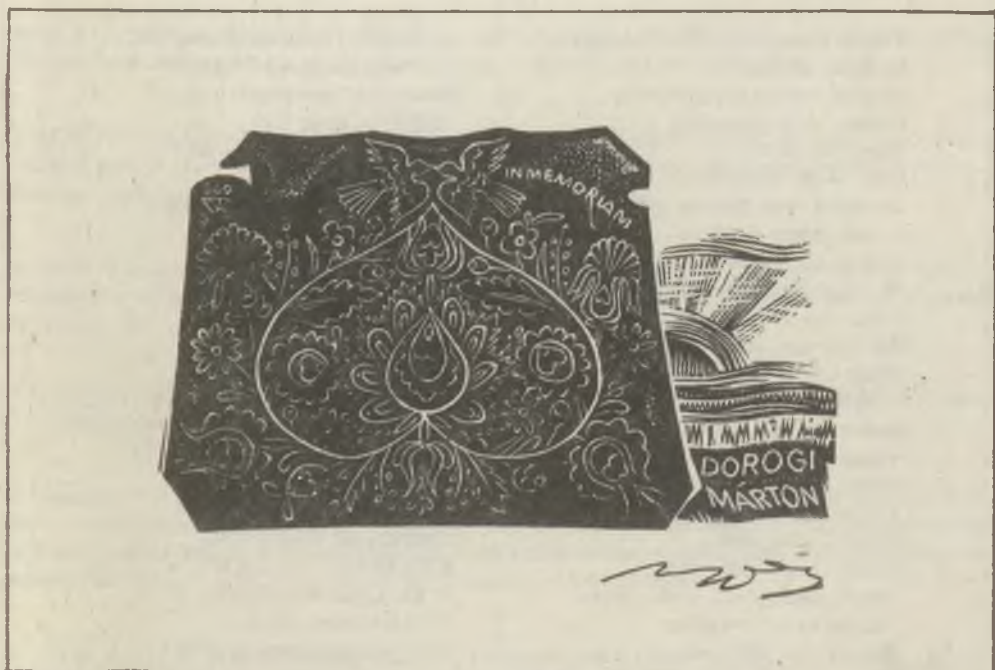
Halkan, szerényen jött közénk és úgy is távozott. Személyét alig ismertük, a távolság elválasztotta őt tőlünk, és talán a szombathelyi országos kisgrafikai találkozóra is csak azért jött el, hogy elbúcsúzhasson. Ha személyét nem is, annál jobban ismerhettük a nevére készült ex libriseket és azokon keresztül megtudhattuk, hogy mi az életének nagy szerelme, kutatásainak tárgya. Ez pedig a virágos cifra szűr, népünk teremtő vénájának csodálatos alkotása. Ennek virágait metszette fába még 1937-ben Gáborjáni Szabó Kálmánnal, vésette rézbe Füle Mihállyal.

Dorogi Márton tanító volt, a Széchényi-megálmodta „kiművelt emberfők” szent programjának szerény munkása. A Kiváló Tanító cím, a Munka Érdemrend Aranyfokozata csak látható jelei az elismerésnek. De nemcsak tanító, nevelő volt, hanem tudós is, fáradhatatlan kutatója a néprajz és népművészet egyre ritkuló jelenségeinek és azok törvényszerűségeinek. A VI. Országos Néprajzi és Nyelvjárási Gyűjtőpályázat nagydíját is kiérdemelte egy dolgozatával. Hatalmas könyvtára vet fényt irodalmi és művészeti érdeklődésére. Csak 1973-ban kapcsolódott be újra a kisgrafikagyűjtésbe, de ettől kezdve nem kevesebb, mint 41 ex libris készült a nevére, legnagyobb részben utalással kutatásainak kedvenc területére. Ha személyes benyomásaink idővel el is halványodnak, ezek a lapok mindig fel fogják idézni nemes alakjának emlékét.

Szerkesztőség

A Pécsi Orvostudományi Egyetem által rendezett Egyetemi napokon 1980 októberében a már hagyományossá vált kisgrafikai kiállítások során ezúttal *FERY Antal* került bemutatásra. A kiállítást Dr. Török Béla, az egyetem tudományos rektorhelyettese nyitotta meg, azon résztvettek az egyetemi, a város és a kulturális szervek vezetői, valamint a pécsi kisgrafikabarátok. A kiállítás emléklapját Fery Antal kétszínű fametszete díszítette, amely Ibn Sina neves orvos 1000 éves születési évfordulójára készült.

J. RAZBORSEK klisérajza P1
 NAGY László Lázár fametszete X2

LENKEY Zoltán rézkarca C3

ÁGOTHA Margit linómetszete X3

ÚJ TAGOK

Bagarus Zoltán vasútüzemi technikus,
 Dr. Balázs Béla orvos,
 Baranyai Ferenc anyagraktáros,
 Bebesi Károly nyugdíjas,
 Boros Edit tanár,
 Csíte Ferenc könyvtáros,
 Domján Szilvia főiskolai hallgató,
 Enyedi Sándor festő-mázoló,
 Erdő Bonyár Pálné grafikus,
 Fraszaczky Jánosné nyugdíjas,
 Fülöp Irén TMK előadó,
 Gál Zsigmond tanár,
 Görög Vincéné könyvtáros,
 Dr. Grünér Istvánné főkönyvtáros,
 Gyurman Csaba ép.véd. ellenőr
 Hegedűs István nyugdíjas,
 Kolozs Lajosné nyugdíjas,
 Krajcsi Tiborné tanár,
 Péntek Zoltán tanár,
 Székely László keramikus,
 Tóthné László Anna tanár-grafikus
 Tóthpál István nyugdíjas,
 Varga Gyula dekoratőr,

8400 Ajka, Tanácsköztársaság u. 30.
 Str. Major Cranta 33 BRASOV – R
 8400 Ajka, Semmelweis u. 8.
 7625 Pécs, Ignác u. 2.
 8400 Ajka, Kossuth L. u. 33.
 8400 Ajka, Gyár u. 33.
 9022 Győr, Tanácsköztársaság u. 35.
 8400 Ajka, Ifjúság u. 1.
 7628 Pécs, Bánya u. 28.
 6722 Szeged, Partizán u. 6.
 8400 Ajka, Eötvös u. 6.
 8400 Ajka, Ifjúság u. 4.
 8400 Ajka, Móricz Zs. u. 5.
 6723 Szeged, Madách u. 6.
 8400 Ajka, Béke u. 12.
 4800 Vásárosnamény, Sport u. 13.
 6723 Szeged, Madách u. 6.
 8400 Ajka, III. Gárdonyi u. 4.
 2700 Cegléd, Petőfi u. 13.
 6723 Szeged, Lugas u. 5.
 6723 Szeged, Kúndombi u. 4.
 1014 Budapest, Uri u. 3.
 1215 Budapest, Ady E. u. 35.

PÁLYÁZATOK – KIÁLLÍTÁSOK

Az alábbiakban röviden ismertetett pályázatokra a részletes felhívásokat a rendezőszervek közvetlenül küldik az érdekelteknek!

A VI. BALATONI KISGRAFIKAI BIENNÁLÉ 1981. július 18-án nyílik a Tihanyi Múzeumban. A Bartók Béla centenárium alkalmából pályázatot is írnak ki. Beadási határidő: április 22-e.

A BESZTERCEBÁNYAI III. NEMZETKÖZI KISGRAFIKAI QUADRIENNÁLÉT 1981 októberében rendezik meg. A kiállításra nyolc magyar művész kapott hivatalos meghívást, szabadgrafikákon kívül exlibriseket, emléklapokat és újévi köszöntőket küldhetnek.

A német exlibris-gyűjtők egyesülete (D.E.G) első nemzetközi pályázatának kiállítására szintén 1981 októberében – MÖNCHENGLADBACH-ban kerül sor; ez a város egyben a pályázat témája is. Határidő: 1981. május 1.

A MILÁNÓI VÁROSI KÖNYVTÁR exlibris pályázatára 1981. március 31-ig fogadnak el pályaműveket. A kiállítást májusban nyitják a könyvtárban.

A budapesti VIII. ORSZÁGOS KISGRAFIKAI TALÁLKOZÓ alkalmából a fővárosi grafikusoknak kizárólag fővárosi gyűjtők számára készített lapjaiból kívánunk kiállítást rendezni a FÉSZEK klub kiállítótermében. Kérjük gyűjtő- és Művésztagjainkat, hogy a tárlatra szánt lapjaikat titkárunknak elküldeni szíveskedjenek 1981 július 31-ig. A legszebb lapokból mappát állítunk össze.

A PÉCSI KISGRAFIKA BARÁTOK KLUBJA kiállítássorozatot tervez az 1981–82 években a PÉCSI ORVOSTUDOMÁNYI EGYETEMEN. 15 művészt kértek fel egyéni kiállításra.

KEDVES GYŰJTŐTÁRSI

Az ez évi — sorrendben a VIII. ORSZÁGOS KISGRAFIKAI TALÁLKOZÓT Budapestén, 1981. augusztus 21–22-én tartjuk.

A kétnapos programban módot szeretnénk adni tagtársainknak grafikusainkkal való közelebbi, személyes ismerkedésre, a FÉSZEK Klubban cserelehetőségre, Szentendre–Dunakanyar kirándulásra, és ez alkalomra tervezünk egy exlibris kiállítást budapesti gyűjtőink lapjaiból, valamint egy 15 lapból álló mappát is adnák a résztvevőknek.

Természetesen a vidéki tagok szállásáról (túrista, ill. kollégiumi) és a közös ebédekről, bankettéről is gondoskodnánk.

Amennyiben részt kíván venni a Találkozón, kérjük a mellékelt jelentkezési lapot titkárnk címére elküldeni:

CSIBY MIHÁLY — 1163 Budapest, Veres Péter u. 70.

A találkozó részvételi költségeit a jelentkezők számától függően csak a részletes programmal együtt tudjuk közölni, tehát csak komoly szándékú jelentkezésre számítnak.

Kérjük a fentiek figyelembevételével 1981. május 15-ig küldje el a jelentkezési lapot.

Részvételére számítnak, szeretettel várjuk!

A VIII. Országos Kisgrafikai Találkozó
szervező bizottsága

EXLIBRIS-KUNSTLER — ARTISTAS DE EX-LIBRIS, V. — A.P.E.L., 1980. (Portugália). Az 1968-ban Comoban elindított F.I.S.A.E.-sorozat ötödik kötetét kapták kézhez a linzi XVIII. Exlibris Kongresszus résztvevői. Ezt a kötetet is a portugál egyesület rendezte sajtó alá, akárcsak a III. és IV. kötetet, de már folynak az előmunkálatok az ugyancsak Portugáliában kiadandó VI. kötetrel kapcsolatban is. Ottmar Premstaller négy nyelvű bevezetése után 29 művész bemutatása következik. A legtöbb tanulmány külön ismertetést érdemelne, könyvtelenek vagyunk azonban mondanivalónkat rövidre fogni, minthogy a művészek nagy részének alkotásai jól ismertek gyűjtőink előtt. A könyv sorrendjét követve zárójelben feltüntetjük a cikk szerzőjét és azt, hogy a közlés milyen nyelven történt. A sort a házigazda Ausztria nyitja meg két jellegzetes képviselőjével. A Cossmann-iskola jeles képviselője, a nyolcvanéves *Hans RANZONI* mint „ifjabb” jelzi műveit, minthogy édesapja is művész volt. (Heinrich Neumayer — német, francia). Az 1895-ben Linzben született *Max KISLINGER* színes fametszetei mindig kedves színfoltot fognak jelenteni a gyűjteményekben (Dr. Ottmar Premstaller — német, francia). A színeknek szerepe van a dán *Lorentz MAY* linómetszetein és rézkarcain is (Helmer Fogedgaard, — német, francia). A belga *André GASTMANS* (sz. 1934) ipari mérnök és vegyészeti szakértő kedvtelésből űzi a rézmetszést, de rézkarral is foglalkozik (H. van Gyjsel — francia, angol). *Mitko BAKALOV* (sz. 1934) személyével először jelentkezik Bulgária az ex libris művészeinek nemzetközi sorában. Műveiben felismerhető a szovjet művészek, elsősorban Kalasnyikov hatása (Dr. Cornelius Dima-Dragan — francia). Az N.D.K.-beli *Egbert HERFURTH* grafikuművészt olvasóink a KISGRAFIKA 1977/3. számában közzölt írásból már megismerhették (Lothar Lang, német, francia). *Wojciech LUCZAK* lengyel grafikuművész (sz. 1946) ragyogó technikájú, szellemes fametszeteiből az utolsó periódust képviselő kisebb méretűeket mutatja be a kötet (Janusz Mikolaj SZYMANSKI — német). Egyre gyakrabban jelennek meg a FISAE-kötetekben az angol grafika képviselői, ezúttal *Michael RENTON* (sz. 1934). Fametszeteit a szép kalligráfia, az építészeti és természeti témák jellemzik, de megtaláljuk az angol ex libris-művészetben mindig népszerű heraldikát is. (Anthony Pincott — angol). Szinte már anyagszerűtlenül aprólékosak a holland *Maarten de JONG* (sz. 1922) fametszetei, kinek egyik tanára Wim Zwiers volt. (Jan Rhebergen — német, angol). A magyar ex librisgyűjtők jól ismerik az olasz *Maria Elisa LEBORONI* színes fametszeteit (Mimmo Coletti, — olasz, német), annál kevésbé a szintén olasz *Carmela SENDRESEN POZZI*-t, kinek a kötet színes és egyszínű rézkarcait és fametszeteit mutatja be (Clelia Alberici — olasz, német). A Szovjetuniót négy művész képviseli, a litván *Vincas KISARAUSKAS* (sz. 1934), a lett *Peteris UPITIS* (sz. 1899), az észt *Juri ARRAK* (sz. 1936) és a belorusz *Juri BARANOV* (sz. 1949). Ehhez az együtteshez az előszót dr. M. Minkevics írta (Az ismertetők szerzői: A. Andrijuskiavicius, A. Salenieks, Dr. B. Bernstein és M. Minkevics — francia, angol). A portugál *Rui FERNANDES* (sz. 1927) ex librisei főleg tollrajz után készült klisék, de több lapját rézbe is metszette *Paes FERREIRA*, honfitársa, kinek rézmetszetei a portugál ex libris-művészet marandandóbb alkotásai közé tartoznak. (Aulo-Gélio Severino Godinho — portugál). *Takeo TAKEI* az első japán művész a FISAE könyvsorozatban. (sz. 1894). Színes fametszetei igazolják a hagyományos japán grafikai eljárások vitalitását (Hidetaro Imamura, — angol, francia, német, portugál) *Jaume PLA* a spanyolországi, közelebbről a katalán ex libris-művészet egyik erőssége. Szakirodalmi munkássága is jelentős, ő dolgozta ki a ma már általánosan használt technikai jelölések rendszerét, a „barcelonai színlékat” (Rosa Queralt, — spanyol). Két szlovén művész is szerepel a kötetben, *Miha MALES* (sz. 1903) és *Bozidar JAKAC* (sz. 1899) (Anton Dolenc és Dagmar Nováček — angol, német, francia). A nyugatnémet *Elfriede WEIDENHAUS* (sz. 1931) erotikus levegőjű közzölt ex librisei tollrajz után készült klisék, de rézkarcokat is készített (Ekkehard Hieronimus, német, francia). *Eva STOCKHAUS* a ma élő svéd ex libris-

művészek közül a legkiemelkedőbb (sz. 1919). Aprólékosan megmunkált fametszetein gyakran szerepelnek virágos témák (B. S. Nordin-Pettersson — francia, német). *Matti NOPSANEN* képviseli a finn művészetet (sz. 1941) Ex librisei klisék. (T. Asikainen, — német, francia). A holland születésű *Frits JACOBSEN* (sz. 1933) ma Kanadában él és dolgozik (L.P.C., — francia, angol). A román *Aurelia AVRAMESCU* (sz. 1940) színes ex libriseit klisék adják vissza. Érződik a bizánci művészet hatása (Dr. C. Dima-Dragan, francia). *VÉN Zoltán* képviseli a magyar színeket, 6 rézmetszetének közlésével (Semsey A., — francia, német). A francia *Albert HAEFELI* (sz. 1909) fametszetein és rajzain nagy szerepet játszik a heraldika (H. Tribout de Morembert, — francia, német). A cseh *Jiri SVENGSBIR* (sz. 1921) jó ismerőse a magyar gyűjtőársadalomnak réz- és acélmetszetei révén (Mirko Zaizl, angol). *Hans STUDER* svájci művész (sz. 1920) zárja be a sort színes és egyszínű fametszeteivel (Annelise Halder-Zwez, — német, francia).

A kiadó eredeti elképzelése az volt, hogy túlnyomóan mélynyomásúak legyenek a mellékletek, ennek ellenére csak hat művész szerepel ilyen technikákkal. Ez akötet lényegesen homogénebb a korábbi portugáliai köteteknél. Meg kell még jegyeznünk, hogy a fordítások nagy része Paul Pfister kedves barátunk műve, így a Vén Zoltán-cikk német fordítása és a francia szöveg „anyanyelvi lektorsága” is. Elmondhatjuk, hogy a kiadó A. M. da Mota Miranda jó munkát végzett!

S. A.

UNGARISCHE KLEINGRAPHIK- MAGYAR KISGRAFIKA 1980. Kisgrafika Barátok Köre, Budapest. A XVIII. Linzi Ex libris Kongresszus magyar ajándékmappája. A mappát ez az ajánlás vezeti be: „Karcolt, vésett és a metszetek természetében sarjadt kisgrafikákat szedtünk csokorba — ami piros, fehér, zöld molyával a Duna—Tiszatáj földjében virult — az egyetemes emberi kultúra oszthatatlanságának bizonyítékaként. Ezzel a magyar kisgrafika szép virágaiból kötött bokrétaival köszöntjük — hagyományainkhoz híven — a XVIII. Linzi Nemzetközi Ex libris Kongresszust, a résztvevőket és barátainkat.” A mai magyar grafikumművészet legjelesebb képviselőinek alkotásaiból áll ez a csokor. A 22 lap közül 11 mélynyomású, ami indokolja a viszonylag kis (200) példányszámot. *BALLA Margit* rézkarc-illusztrációja vezeti be a sort (Kéz, amely egy szívet törrel döf át). *BANGA Ferenc* linómetszete meseillusztráció-jellegű. *BORDÁS Ferenc* fametszete a szeged-alsóvárosi búcsú egy jelenetét ábrázolja. *CSOHÁNY Kálmán* rézkarca 1919-nek állít emléket. *DISKAY Lenke* ex librisművészetét Karol Izakovic részére készült lapja jól reprezentálja, akárcsak *FERY Antal* és Dr. Gerő László nevére metszett fametszetű könyvjegye. *GÁCSI Mihály* saját maga részére készített linómetszetű könyvjegyén „kiváló áru” márkajellel kínálja ex libriseit. *KASS János* linómetszetű, J. A. Zilzer részére készült ex librisét előző számunkban már bemutattuk. *KOVÁCS Imre* „Kronosz” c. rézkarca már a balatoni biennálén feltűnést keltett. *KÖHEGYI Gyula* Keresztes vitéz-rézkarcát is közölte a KISGRAFIKA előző száma. *KÖNIG Róbert* L. M. részére metszett linó-könyvjegye épülő házat ábrázol. *PEREI Zoltán* lapdúc-fametszetének formavilága jól ismert olvasóink előtt. *PÜSPÖKY István* foltmaratással kombinált rézkarca meseillusztrációszerű. *RÁTKAI György* ex librise a művészi grafikában ritkábban használt szitanyomásos eljárással készült. *REICH Károly* groteszk linómetszetű tyúkját is bemutattuk már. *ROZANITS Tibor* aprólékos megmunkálású rézkarca mesészerű sziklás tájat mutat be. *STETTNER Béla* linómetszetű, Szász Mara részére készült könyvjegye is jól illeszkedik a művész egyéni ízü alkotásainak sorába. *SULYOK Gabriella* rézkarca műhelytanulmány jellegű. *SZABÓ László* rézmetszete párhuzamos vonalhálójával bontja ki a formákat. *SZEMETHY Imre* „Don Grabanc” c. rézkarc-kisgrafikája ironikus hangvételű. *TASSY Béla* „Menüett” c. cinkkarca is a balatoni biennálén egyik érdekessége volt. *VÉN Zoltán* rézkarca zárja be a sort, amelyen a favágó alakjával szemben a kidőlt fa fantasztikus gyökérszövevénye adja a hangsúlyt. A mappát több külföldi szakfolyóirat mint a legszebb kongresszusi kiadványt ismerteti. A krónikásnak szomorúan kell megállapítani, hogy a grafikák alkotói közül kettőt (Diskay Lenkét és Csohány Kálmánt) 1980-ban ragadta el a halál . . .

S. A.

STETTNER BÉLA-40 METSZETE

Dr. Kovács Ákos

STETTNER BÉLA 40 METSZETE (KISGRAFIKAI MAPPA)

A K.B.K. kiadványaként a kecskeméti Petőfi Nyomda 500 számozott példányban készítette el Stettner Béla SZOT és Munkácsy-díjas grafikusművész 1980. évi kisgrafikai mappáját.

Amikor a gyűjtő kezébe veszi ezt a vonzó külsejű kiadványt, először nem kisgrafikai, hanem irodalmi élményben lesz része. Ugyanis maga az alkotóművész írta a borító belső lapján olvasható „AJÁNLÁS”-t, melynek költői ihletettségi sorai, nemzedékeket egybekapcsoló gondolatai érdemesek arra, hogy teljes terjedelmükben idézzük azokat. Íme az ajánlás:

„A keserves-boldog években osztozó szüleimnek, családomnak, a barátoknak és művésztársaimnak, asszonyoknak és leányoknak, akik szerettek és szeretnek, orvosaimnak és ápolóimnak, a jóban-rosszban mellettem állóknak, de azoknak is, akik még nem kedvelnek, és talán nem is fognak — így mindenkinek, élőknak és holtaknak, az elvesztett barátoknak, akik rám hatással voltak, segítettek, ösztönöztek — köszönettel ajánlom e hét szűk esztendő kisgrafikáiból válogatott negyven lapot.”

Stettner Béla alkotásjegyzékének 261. számú lapjával kezdődik a mappa és negyvenediként az 500. alkotással zárul. Így jubileumi kiadványnak is tekinthetjük, mely fontos állomás a művész életében, hiszen megpróbáltatásokkal és kemény emberi helytállással teli hét esztendő tragikus és örömteli eseményeiről vallanak ezek a lapok. Hű krónikásai a mappa lapjai az elszenvedett betegségeknek, a sikeres műtétek és a visszanyert egészségnek. Tanúi lehetünk Stettner művészte megújulásának és kiteljesedésének. Újabb műveiben ismét felcsillan humora, tovább színesedik soha meg nem szűnt optimizmusa. Lapjain ismét érezzük a korábbi szülői — most már kétszeres nagyszülői — szeretetének melegségét, az emberiség sorsáért való aggodását.

A mappa lapjainak túlnyomó része egy vagy két színben nyomott linómetszet, ezek sorát néhány fametszet teszi változatossá. Mostani mappájában a művész száműzte a fekete színt, így lapjai még derűsebbekké váltak. Ezeket szemlélve könnyebben fedjük a nyomda elemi hibáját, a belső címloldal szövegének másfél centiméterrel történt elcsúszását.

Mire ez az írás napvilágot lát, már a gyűjtők kezében lesz az új Stettner-mappa. Meggyőződésem, hogy e sorok írójához hasonlóan sokan lelik majd örömeiket benne.

Dr. Soós Imre

STETTNER Béla linómetszetei X3

DISKAY Lenke fametszetei X1

DISKAY LENKE: 21 EX LIBRIS. Kiadta a Kisgrafika Barátok Köre (1980), 250 számozott példányban. Későn jelent meg ez a mappa, mégpedig kétszeresen: évekkel ezelőtt Dániában már két válogatás jelent meg *Diskay Lenke* ex libriseiből, míg most végre elhagyhatta a nyomdát első magyarországi egyéni mappája is, de a lefájóbb az a késés, amellyel a szép ex librisek kedvelői ezt kézhez kapják: alkotójuk tragikusan korai elhunyt nem tette lehetővé, hogy örülhessen a mappa elismerő visszhangjának. Még ő rendezhette sajtó alá, válogathatta ki az anyagot háromszázhoz közeledő számú kisgrafikájából, ellenőrizhette a nyomdai munkákat — mindig nagyon kényes volt a kifogástalan sokszorosításra, megfelelő színárnyalatra — és végül még ő láthatta el kézjegyével a nyomatokat, amelyek felragasztva, szakmai nyelven „pikkelve” kerültek a borítólapba. A 21 ex libris egy évtized anyagából lett kiválasztva, töretlen ívelésű művészpályájának utolsó szakaszából. Valamennyi kétszínű lapdúcmetset. Témában, kivitelben változatos anyag tárul elénk. Először elgöngyörködünk a formák-és színek harmóniájában, majd közelebből szemlélve vesszük észre a közhelyektől, sablonoktól mentes mondanivalót. A városokhoz kötődő lapok nem tipográfiai adatközesek, hanem a „genius loci”-ból adnak vissza valamit (Arras pécsi ill. a megyei könyvtár egri lapja). Mantero lapja a könyvtárlátogató emberekről szól egyéni módon. Játék a nevekkel Dr. Görcs László és Leo Arras egy másik lapja, az utóbbinál a keresztnévet jelentő oroszán mellé szelíd bárány társul. Vagy milyen jellemzőek az orvosi ex librisek: Dr. Barabás Dénes pszichiáter könyvjegyén segítő kéz illeszti a helyére a széteső székér negyedik kerekét, vagy Dr. E. I. Bologa bőrgyógyász lapján a tűzben szenvedő alakokra önt egy angyal hűsítő balzsamot . . . De mindegyik könyvjegynél meg lehetne állni hosszabb-rövidebb időre, hogy szemlélődjünk és elgondolkozzunk. Ez a mappa *Diskay Lenke* ex libris-művészetének summázása és a végzet kérlelhetetlen akarata folytán záróköve lett. De amit tartalmaz, az maradandó érték.

S. A.

FERY Antal fametszetei X2

VÁRKONYI Károly fametszetei X2

VÁRKONYI KÁROLY MINI FAMETSZETEI CSOKONAI MŰVEIHEZ

(Csokonai: Békaegér harc. Debrecen (1978) Alföldi ny. 130.p. 38x32 mm; Csokonai: Dorottya I–II. Debrecen (1980) Alföldi ny. 113,97 p. 37x31 mm)

Manapság, amikor mind a minikönyv gyűjtés, mind a rendkívül kisméretű metszetek készítése egyre jobban elterjedőben van, s amikor a mini-metszetek készítése körül a nyomdatechnika bravúrja révén a visszaélések is előfordulnak, akkor vállalkozott Várkonyi Károly arra, hogy Csokonai műveihez fametszet illusztrációt készít.

Várkonyi Károly fametsző stílusa, kitűnő humora, szellemes megoldásai együtt biztosítják, hogy Csokonai műveinek illusztrálása megsejtet a nézővel valamit abból a világból, ami a művekből árad az olvasó felé.

A „Békaegér harc”-hoz 22 darab 20–25x18–22 mm méretű (A Kisgrafika 1975. 3. szám 28. oldalán láthattuk), a „Dorottya”-hoz 23 illusztráció 46 dúcra, két színnyomásra 24x16–17 mm méretű fametszet készült.

Ezek a metszetek nem csupán Csokonai mondanivalójának képi megjelenítései, hanem annak jelei, ahogy Várkonyi Károly, Csokonai verseit megértette, és szemléletessé tételére vállalkozott. Az illusztrációkat nézve, a szöveggel együtt úgy érezzük, hogy művészünknek sikerült a fametszetekben többet nyújtani a pusztá ábrázolásnál.

Az Alföldi Nyomda az eredeti dúcokról készítette el az illusztrációk nyomását. A „Dorottya” szövegének összeállításában Várkonyi Károly is közreműködött.

A kötet tipográfiája és kötésterve Molnár László, Tótfalusi díjas tipográfus hozzáértéséről tanúskodik.

Lenkey István

BETHLEN GÁBOR 1580 – 1629

Bethlen Gábor születésének 400. évfordulóját ünnepeljük. Az évfordulóra készülve tanulmányokban, és tudományos üléseken elhangzó előadások sokaságában mérik fel a fejedelem kormányzói, hadvezéri, politikai, emberi magatartását és munkásságát. A vizsgálatok során előkerülnek a kortársak pozitív vagy negatív megnyilatkozásai éppen úgy, amint megszólal a fejedelem is.

A Magyarországi Református Egyház Sajtóosztálya az évfordulóra FERY ANTAL grafikusművész 19 fametszetével (méretek: 47x32 – 55x35 mm között), BOTTYÁN JÁNOS szövegválogatásával 500 példányban minikönyvet jelentetett meg (ebből 100 számozott) diósgyőri bordázott papíron, 65047 mm méretben.

A kötet Fery Antal világos, tiszta metszésű lapjain Bethlen Gábor életéhez kapcsolódó színhelyeket (marosillyei szülőház, kolozsvári Bethlen bástya, a nagyenyedi Kollégium stb.), eseményeket jelképező címereket (Civitas Debrecensis, Károlyi Zsuzsanna stb.) és egy fiatalkori portrét tartalmaz. A fametszettek élő-módon sugallják a kor hangulatát, de nem a múlt sötét, szomorúságra okot adó, békétlen hangulatot, hanem egy külföldi, céltudatos, előre mutató – talán a jövődő békét is közvetítő, munkáló – hangulatot, amely Bethlen korában rendkívüli bizakodással eltöltött embernek a hangulata lehetett csupán. Olyané, aki a török és Habsburg halálos szorításában tündérkertté tudta „varázsolni” Erdélyt.

Bottyán János szövegválogatása ismert és ismeretlen kortársak (Szenci Molnár Albert, Keserői Dajka János, Kemény János stb.) latinból fordított vagy magyar nyelvű írásaiból ad a korra jellemző ízelítőt.

A fametszetteket néhány soros magyarázat teszi érthetővé a színhelyeket, eseményeket részleteiben nem ismerő nagyközönség előtt.

KATHY IMRE–SZ. KÜRTI KATALIN: HAJDUBÖSZÖRMÉNY ÉPÍTÉSZE – KÉPZŐMŰVÉSZETE, Hajdúböszörmény, 1979. 104 l. 45 tábla.

A kötet első fele *Kathy Imre* tollából Hajdúböszörmény építészetét vizsgálva a településfejlődés, településstruktúra vizsgálata után a Bocskai tér kialakulásával és a város nevezetesebb épületeivel foglalkozik.

A kötet második felében *Sz. Kürti Katalin* a debreceni Déri Múzeum művészettörténésze tekinti át Hajdúböszörmény XV–XIX. századi egyházművészetét. A XX. századtól foglalkozik a képzőművészeti

élet kifejezett vizsgálatával. Előbb a második világháború előtti korszakot elemzi és megállapítja, hogy Hajduböszörmény hivatalos városi vezetősége egyáltalán nem támogatta a képzőművészeteket. S az, hogy előbbre jutott a város e tekintetben is, nagymértékben Király Jenőnek köszönhető, aki mint rajztanár-festő és grafikus működött a városban. A város képzőművészeti életének igazi kibontakozása 1947-ben történt, amely kibontakozásban Pálnagy Zsigmond tanár-festőnek igen nagy szerepe volt. Előbb a képzőművészeti csoport munkájának megindításában, majd a szélesebb körű képzőművészeti kultúra terjesztésével, kiállítások rendezésével.

Kürti Katalin tanulmányának következő részében részletesen foglalkozik a város festőivel, grafikusai-val és a városból elszármazott művészekkel: Hajduböszörményben élt, él és dolgozott, dolgozik: *Király Jenő* (aki Nagy József ösztönzésére több ex librist is készített), *Magi Elek*, *Kamplér Kálmán*, *Pálnagy Zsigmond*, *Király Róbert*, *Káplár Miklós*, *Pálnagy Balázs*, *Blró Ferenc* és *Szilágyi Imre*. Elszármazott művészek: *Veress Géza*, *Veress Ferenc*, *Szilágyi Elek*, *Varga Éva*, *Prim Zoltán*.

Végül a képzőművészeti kiállításokat veszi sorra. A tanulmányt gazdag jegyzetanyag egészíti ki, amelyben jól használható irodalom is található. Angol, orosz nyelvű összefoglalás zárja a kötetet.

MARTYN FERENC: TÖREDÉKEK. Pécs, 1979. Baranya megyei Tanács kiad. Pécsi ny. 133 2 1. 20 cm.

A Pécsen élő *Martyn Ferenc* festőművész 1927–1977 között megjelent és elhangzott írásából és előadásából válogatott össze egy kötetre valót. Harminc hosszabb-rövidebb írást olvashatunk a kötetben, művészetről, művészekről, nevezetes találkozásokról és emlékezőségekről. Valamennyi a tanításon túl a képzőművészet világába akar elvezetni és ezzel a világgal akar megismertetni bennünket.

Ötven év sokoldalúságának bizonyítéka e kötet. A külső kiállítás, a kötés, a zárórajzok és a védőborító megtervezése is a szerző munkája. Az előttünk lévő kötet írásai és külső valósága *Martyn Ferenc* művészi álmai megvalósulásának, megformálódásának egyik jele.

Az írásokról a szerző így vall: „... alkalom alkotta, akkor és idejünkben szükségesnek, ... tűntek, ...” (5.I.). Úgy érezzük, hogy a *Rippl-Rónairól*, *Gadányiról*, *Bene Gézáról*, *Fülöp Lajosról*, *Rabinovszky Máriuszról* stb. szóló íráskor, visszaemlékezések, az utakról és utazásokról szóló beszámolók a finom vonalakkal önmagát kifejezni tudó Mester világába vezetnek el. Az elmúlt időkben elmondottak ma is szükségesnek tűnnek. Az előadások, a kispéldányszámú lapokban megjelent írások e kötet révén az érdeklődő nagyközönségé lett. Olyan művészi világgal, szemlélettel ismerkedhetünk meg, amely a tegnapi világát a holnapokéval köti össze. S ez a gyűjtemény arról tájékoztatja az olvasót, hogy a szerző „végig élt két háborút, ott élt az „entre les deux guerres” Párizsában, jött-ment, és most végzi a dolgát” (5.I.).

BEER IVÁN: MAGYARORSZÁGI ZSIDÓ EX LIBRISEK. = Évkönyv 1979/80. Szerk. Scheiber Sándor. Bp. 1980. 3–59.l.

A magyarországi zsidóság szellemi élete a reformkori kibontakozással indult útjára és a századfordulóra teljesedett ki, amikor létrejött az Országos Rabbiképző Intézet. A zsidó intelligencia vette át a hazai és külföldi gyakorlatból a könyvet, könyvtárat jelölő ex librist. Természetesen ezek kezdetben nem zsidó tárgyúak voltak. A zsidóság mint világi művészetet vette át és az évek múlásával lett zsidó tárgyú, zsidó szellemiséget kifejező művészi lappá. A művészi irányítottságot az 1911-ben indult Magyar Zsidó Almanach köré tömörült hazai és külföldi zsidó tudósok, írók és művészek biztosították. A második világháború viharaiban sok zsidó magán könyvtár elpusztult, megsemmisült. A feldolgozott anyag, minden bizonnyal nagyon kis töredéke a magyar zsidó ex libriseknek.

A tanulmány 46 ex libris tulajdonost sorol fel. Magán és közületi könyvtárak könyvjegyei ezek. A második részben 14 zsidó művészt mutat be. Mind az ex libris tulajdonosokról, mind a művészekről a leg-szükségesebb eligazító adatokat közli a Szerző.

A harmadik részben a 46 tulajdonos lapját másolatban közli a változatokkal együtt. E képanyag nagyon nagy segítséget nyújt a magyarországi ex librisek történetével foglalkozóknak.

Sajnálatos, hogy a tanulmány szerzője nem közölte, hogy a feldolgozott lapok az Országos Rabbiképző Intézet Könyvtárában milyen jelzetű könyvekben találhatóak. Hiányoljuk, hogy az ex librist készítő művész nevét, az ex libris készítési technikáját, valamint a méreteket nem közölte, mert ezek az adatok tanulmányának értékét növelték volna.

Köszönjük *Beer Ivánnak*, hogy a magyar zsidóság ex libris kultúrájának megismertetésével a magyar ex libris történet teljesebbé tételét segítette elő.

Lenkey István

VÉN Zoltán rézkarca C3

LAPSZEMLE

MITTEILUNGEN DER D. E. G. 10. szám — 1980. június.

Az 1980. évi kongresszus színhelyéről szólva megemlíti a lap, hogy ebben a városban fejezte be Johannes Kepler főművét, a Harmonices Mundit. Mozart 1783-ban itt írta Linzi Sinfóniáját. A város története a római korig nyúlik vissza. Akkor Lentia-nak nevezték. — A hírek között arról tudósít a lap, hogy ez év februárjában Helsinkiben tűz pusztította el a Finn Exlibristársaság hivatalos helyiségeit, ahol megsemmisült teljes archívumuk, könyvtáruk, levelezésük. Egy másik hír a hollandiai s-Gravenhage város exlibris múzeumáról (r. 70.000 exlibris, közel ezer exlibris-szakkönyvet őriznek itt példás rendben. A gyűjteményből negyvenezer lap a Királyi Könyvtár tulajdona, kölcsön-leletként őrzi csak a múzeum. — Gazdag könyvszemléjükben az Exlibristen kiadásában megjelent STETTNER-kötetről is elismerő hangon emlékeznek meg. A cikk szerint a Semsey Andor által méltatott művész „egyike a magyar grafika legnagyobb képviselőinek.”

NORDISK EXLIBRIS TIDSSKRIFT 32. évf. 137. füzet — 1980/1. szám.

Izléses, új formában, változatos szerkesztői célok bejelentésével jelent meg KLAUS RÖDEL lapjának ez évi első száma. A szerkesztő ismerteti a Frederikshavn-ban 1978-ban megnyílt exlibris múzeum kialakításának történetét. Itt rendezték meg 1978-ban és 1979-ben Interexlibris című, nagysikerű kiállításukat. — A lapban bemutatják JOSEF DUDEK (szül. 1954) cseh grafikusművészt. — A róla szóló német könyv részleteinek közlésével hosszabb cikk foglalkozik WILLI GEIGER nyugatnémet grafikussal. Könyvszemléjükben két magyar kiadványról tesznek említést. Az egyik Bodnár Sándor tanulmánya a szőlős-boros exlibrisekről (1978), a másik Józsa János 78-as fametszetes mappája.

NORDISK EXLIBRIS TIDSSKRIFT 32. évf. 138. füzet — 1980/2. szám.

KLAUS RÖDEL meghatott szavakkal emlékezik meg az egész Európában jól ismert JÖRGEN VILS-PEDERSEN dán gyűjtőről, aki 1980. március 16-án, 44 éves korában távozott az élők sorából. Ugyancsak RÖDEL mutatja be az 1949-ben született és Lipcsében működő HARRY JÖRGENS grafikusművészt. Sok illusztráció, színes metszetek kíséretében ismerteti a japán exlibris legújabbkori történetét CLIF PARFIT. JÁN VANCO szlovák grafikus 1939-ben született és eddig mintegy 20 exlibrist készített. Róla szól VÁCLAV KRUPKA írása. A cikket kísérfő illusztrációk igen tehetséges, egyéni hangú művészpályát villantanak fel. Joggal, érdeklődéssel várjuk a folytatást.

STETTNER Béla:

Diskay Lenke emléklap

linómetszet X3

MARGINALIEN – 77. füzet – 1980/1.

Az NDK-beli könyvművészet tekintélyes szaklapjának ez évi első számában nem sok szó esik az exlibrisről, néhány külföldi katalógust ismertet csupán. Olvasóink figyelmét mégis felhívjuk e kiadványra, mely lebilincselően érdekes cikkek egész sorát közli: Több német magángyűjtő könyvtárának keletkezését, gazdag anyagát ismertetik ezek az írások, de szót kap benne egy képes levelezőlap-gyűjtemény tulajdonosa is. Közérdeklődésre tarthat számon a hallei Henning-gyűjtemény is, melyben számos kortárs művész, így Matisse, Chagall, Picasso eredeti plakát-lithográfiáit őrzik.

MARGINALIEN – 78. füzet – 1980/2.

Az év legszebb könyveinek és az esztendő miniatűr könyveinek ismertetésén kívül „Ex libris Pirckheimer” címmel a neves nürnbergi patriciuscsalád könyvtárának kialakulásáról közöl cikket a lap.

L'EX LIBRIS FRANCAIS 42. évf. 135. szám – 1980. március.

MARIAELISA LEBORONI olasz grafikusnőt mutatja be az első cikkben D. KOWALIK. A szerző szerint a művésznő hétköznapi témákat jelenít meg metszetein, melyeken Itália színeinek gazdagsága is kifejezésre jut. Egy másik frás VICTOR HUGO exlibriseit ismerteti. Ilyent a neves író is készített magának. Egyik könyvjegyén a Notre Dame két tornya az ő nevének H betűjét formázza. A cikk számos olyan könyvjegyet is felsorol, melyet az író tiszteletére készítettek. G. MEYER-NOIREL asszony az idén elhunyt ANTONI GELABERT katalán grafikusról emlékezik meg. A művészt a Comóban kiadott F. I. S. A. E. évkönyv mutatta be.

Dr. Soós Imre

Der gut fundierte Ruf der ungarischen Kleingrafik ist zu einem Grossteil das Verdienst der Grafikerin LENKE DISKAY, die Ende des Jahres 1980 plötzlich verstarb. ANDOR SEMSEY widmet ihr als aktives Mitglied des KBK-Vorstandes einen Nachruf, indem er ihre reiche symbolistische Arbeit würdigt, die in ihrer Kleingrafik eine bedeutende Rolle spielte. LENKE DISKAY schrieb ihren Namen in die Geschichte der Welt-Exlibris-Kunst ein. Wir werden dafür sorgen, dass ihr Andenken auch in den kommenden Generationen nicht verlöschen wird (Seite 1–2). Nach diesem Artikel sind noch persönliche Erinnerungen einiger Sammler und Künstler über die verstorbene Künstlerin zu lesen (Seite 4).

In dem Beitrag von TIBOR ERDÉLYI wird die Tätigkeit des 80jährigen KÁROLY STERBENZ gewürdigt (Seite 5–9). Den in Sopron geborenen und heute noch dort lebenden Künstler inspirierten hauptsächlich die zweitausendjährige Stadt und Ihre Umgebung. Die Zahl seiner Exlibris und Gebrauchsgrafik übersteigt 600. Darauf sehen wir die Soproner Kunstdenkmäler, aber auch die Landschaft des benachbarten Burgenlandes gebraucht er gern als Motiv. In seiner Geburtsstadt wurde 1975 eine Ausstellung seines Lebenswerkes veranstaltet, und er erhielt zahlreiche Auszeichnungen, so wurde er für seine Tätigkeit mit der höchsten Anerkennung der Stadt, mit der Plakette Pro Urbe geehrt.

Auf der Seite 10 gratuliert ANDOR SEMSEY den Mitgliedern, die ihr 70. Lebensjahr vollendeten, so Frau ERZSÉBET ILLYÉS, der Witwe des namhaften Sammlers und Mitbegründers unseres Klub Dr. LÁSZLÓ SÁNDOR ILLYÉS, sowie dem vorbildlichen Sammler und Organisator aus Pécs, FLÓRIÁN SZENTESI, und schliesslich auch der Grafikerin PIROSKA M. MAKKAJ. In dem Beitrag von ANTAL ARATÓ (Seite 11) wird dem früheren Redakteur unseres Mitteilungsblattes FERENC GALAMBOS zum 70. Geburtstag gratuliert, indem seine vielfältige Tätigkeit auf dem Gebiet der Fachliteratur und Buchkultur gewürdigt wird.

Die hervorragende Persönlichkeit der ungarischen Schauspielkunst, der zweifache Kossuth-Preisträger und Verdiente Künstler, MÁTYÁS VARGA, vollendete jetzt ebenfalls sein 70. Lebensjahr. Zu diesem Anlass gratuliert ihm ANDOR SEMSEY. Der Künstler hat die Welt des Exlibris um viele wertvolle Blätter bereichert (Seite 13).

FERENC GALAMBOS schreibt über die Kunst von FERENC BORDÁS, der in Temesvár geboren ist, dann in Szeged tätig war und gegenwärtig in Budapest als Arzt und Künstler lebt. Die Grafik und Malerei von Dr. BORDÁS ist nicht nur in unserer Heimat bekannt und geschätzt, sondern auch von Portugal bis Japan werden seine Werke von den Sammlern in aller Welt hoch geachtet (Seite 14–16).

ANDOR SEMSEY berichtet in seinem Artikel über die katalanische Exlibris-Kunst. Dieser Aufsatz beinhaltet die biographischen Angaben und auch die kurze Bekanntgabe der Tätigkeit von etwa 20 Künstlern (Seite 17–20). Vor kurzem wurde im Budapester Institut für Italienische Kultur eine Ausstellung der Werke der italienischen Grafikerin MARIAELISA LEBORONI eröffnet. Aus diesem Anlass berichtet PÁL SZÖLGYÉMY über ihre Kunst, die grosse Lebensfreude ausstrahlt und anziehend farbenprächtig ist. Die Ausstellung, die aus 20 Blättern grösseren Formats und 180 Exlibris bestand – der Ertrag der letzten 5 Jahre – erntete verdienten Erfolg und musste in Anbetracht der grossen Nachfrage noch verlängert werden (Seite 21–23).

Zu Beginn des neuen Jahres grüsste der in Florida lebende Grafiker BÉLA PETRI unseren Klub als „Nachkomme“ des ehemaligen MEGE (Verband Ung. Exlibrissammler). Der 1902 geborene Künstler verfügt über Diplome als Lehrer und Bauingenieur und war bis zum Beginn des 2. Weltkrieges in der Budapester Universitätsdruckerei Illustrator. 1946 übersiedelte er in die USA und war 6 Jahre in Boston im dortigen Bauzentrum Professor. Laut des Artikels von ANDOR SEMSEY sind seine Exlibris zum grossen Teil nach Zeichnungen angefertigte Klischee-Drucke, in denen die Nostalgie nach der alten Heimat zum Ausdruck kommt. Eine vollständige Zusammenstellung der Werkliste wäre eine schöne Aufgabe für unsere Fachliteratur (Seite 24–25).

ISTVÁN LENKEY
DISKAY LENKE

PEREI Zoltán fametszete X1

VÁRKONYI Károly fametszete X2

ISTVÁN LENKEY (Seite 26) berichtet über einen alten Debrecener Schnitt. Das auf der folgenden Seite abgebildete, jetzt entdeckte Blatt verwendete eine Apotheke als Bucheigenerzeichen.

Die in – und ausländischen Nachrichten aus dem Exlibrisleben sind auf den Seiten 28–33 zu lesen.

Auf der Seite 34 ist die Namensliste der neuen Mitglieder veröffentlicht. Im „Bücherbord“ berichtet ANDOR SEMSEY über den 5. Band der in Como begonnenen FISAE-Serie, die die Teilnehmer des XVIII. Exlibriskongress in Linz erhielten. Der portugiesische Verband bereite ihn auch zum Druck vor, 29 Künstler werden darin vorgestellt. Unsere Heimat wird durch ZOLTÁN VÉN vertreten, dessen Tätigkeit an 6 Kupferstichen demonstriert wird. Der sehr einheitlich zusammengestellte Band widerspiegelt die gute Arbeit des Herausgebers. A. M. da Mota Miranda. ANDOR SEMSEY schreibt über die Gedenkmappe, die ebenfalls in Linz zur Verteilung kam, die UNGARISCHE KLEINGRAFIK 1980, die mehrere ausländische Fachzeitschriften als schönste Kongressgabe bezeichneten. Der Verfasser teilt mit Bedauern fest, dass von den in der Mappe vorkommenden 22 Künstlern zwei (Diskay und Csohány) seit 1980 nicht mehr unter uns weilen.

Dr. IMRE SOÓS berichtet über die Kleingrafikmappe 1980, die in 500 nummerierten Exemplaren in der Petöfi-Druckerei in Kecskemét hergestellt wurde und 40 Arbeiten des Grafikers BÉLA STETTNER enthält. Der überwiegende Teil der Blätter sind ein- oder zweifarbig Linolschnitte, die die 7 vergangenen Jahre des Künstlers getreu wiedergeben: Krankheit, Genesung sowie künstlerische Regeneration und Entfaltung.

Über die 1980 herausgegebene LENKE DISKAY-Mappe, die 21 Exlibris enthält, schreibt ANDOR SEMSEY. Diese Ausgabe ist als die letzte Äußerung der Künstlerin zu betrachten. Sie hat das Material selbst aus den Arbeiten eines Jahrzehntes ausgewählt und auch die Blätter mit ihrer Signatur versehen.

Über das von dem Debrecener Künstler KÁROLY VÁRKONYI mit zwei Holzschnitten illustrierte Minibuch äußert sich ISTVÁN LENKEY. Derselbe Verfasser berichtet auch über den GÁBOR BETHLEN-Band mit 19 Holzschnitten von ANTAL FERY. Dieser Band wurde von der Presseabteilung der Ungarischen Reformierten Kirche herausgegeben.

Auf der Seite 43–44 gibt Dr. IMRE SOÓS die Presseschau über die ausländischen Exlibris-Ausgaben.

RÉSUMÉ

LENKE DISKAY a beaucoup contribué à la fondation de la bonne renommée de la graphique hongroise. C'est ANDOR SEMSEY qui écrit une nécrologie sur la feu femme artiste, membre de la direction de notre Association, décédée en 1980. Dans son monde de création riche en symboles la petite graphique a joué un rôle important et elle a enregistré son nom avec ses créations dans l'histoire mondiale de l'ex libris. (P. 1–2.) Après l'article commémoratif nous publions quelques commémorations personnelles (P. 4.)

TIBOR ERDÉLYI fait l'éloge de KÁROLY STERBENZ à l'occasion de son 80ème anniversaire. L'artiste est né à Sopron, dont l'histoire de 2.000 années est dignement représenté dans ses créations. Il créa environ 600 ex libris. Sa ville natale lui a organisé une exposition retrospective en 1975 et l'a comblé d'honneurs, parmi eux la médaille Pro Urbe. (P. 5–9.)

Sur la page 10. S.A. salue à l'occasion de leur 70ème anniversaire les collectionneurs suivants: Madame SÁNDOR LÁSZLÓ ILLYÉS et FLÓRIÁN SZENTESI, domicilié à Pécs, puis l'artiste graphique hongroise Madame PIROSKA MAKKAJ. — Dans son article ANTAL ARATÓ fait une salutation à FERENC GALAMBOS, rédacteur précédent de notre revue, à l'occasion de son 70ème anniversaire. L'auteur mentionne son activité universelle comme auteur scientifique, excellent collectionneur et amateur des livres. (P. 11.)

La personnalité éminente de l'art scénique hongrois, MÁTYÁS VARGA, deux fois lauréat du prix Kossuth vient d'accomplir sa 70ème année. C'est S.A. qui fait un salut à l'artiste qui a enrichi aussi la petite graphique hongroise par ses créations. (P. 13.)

«Confessions en quelques lignes sur l'art de FERENC BORDÁS». Sous ce titre FERENC GALAMBOS écrit sur l'artiste qui est né à Temesvár, a vécu à Szeged et Székesfehérvár et vit à présent à Budapest. L'activité picturale et graphique de l'artiste, qui est aussi un médecin, est bien connu au monde de Portugal au Japon (P. 14–16.)

SEMSEY ANDOR publie un article sur l'art de l'ex libris catalan en énumérant environ 20 représentants de l'art en question. (P. 17–20.)

Le Centre Culturel Italien à Budapest organisa une importante exposition des œuvres de MARIAELISA LEBORONI. A cette occasion PÁL SZÖLGYÉMY écrit sur l'activité sympathique de la femme artiste, dont l'art est pleine de joie de vivre et est riche en couleurs. Ses créations y exposées, 20 planches de grande dimension et 180 ex libris, ont gagné un grand succès. (P. 21–23.)

BÉLA PETRY artiste graphique hongrois, qui vit à présent dans les États Unis, à Florida, a envoyé ses meilleurs vœux à notre Association, à l'occasion de la Nouvelle Année. Il est né en 1902 et il est diplômé comme professeur et architecte. Depuis 1946 il vit en Amérique et il était professeur durant six années dans le Centre d'Architecture de Boston. D'après l'article de S.A. ses ex libris reproduits par clichés expriment sa nostalgie envers l'ancienne patrie. La composition de la liste de ses créations sera un devenir méritoire de la bibliographie. (P. 24–25.)

ISTVÁN LENKEY publie une gravure ancienne hongroise de Debrecen (P. 27.). C'était une fois l'ex libris d'une apothèque.

On lit des nouvelles sur les pages de 28 à 33. Nous publions la liste des membres nouveaux sur la page 34. Dans la rubrique «Casier de Bibliothèque» (P.36–42.) S.A. fait connaître le cinquième volume de la série FISAE, lancée en 1968 à Como. La publication, que fut distribuée parmi les participants du XVIIIème Congrès de Linz, contient la présentation de 29 artistes et fut mise sous la presse par l'association de Portugal. C'est ZOLTÁN VÉN qui représente notre pays dans le volume. Son activité y fut illustrée par 6 gravures. Le volume d'excellent format loue l'activité précieuse de A.M. da Mota Miranda. — Pareillement S.A. écrit sur la cartelle hongroise «Petite Graphique Hongroise 1980», destinée aux participants du Congrès de Linz. Cette cartelle fut présentée par plusieurs revues étrangères comme la plus belle publication du Congrès. C'est dommage, que deux artistes (Diskay et Csohány) parmi les 22 artistes y présentés ont déjà quitté la terre en 1980. — Dr IMRE SOÓS fait connaître la cartelle de BÉLA STETTNER, publiée en 1980 et destinée aux membres de notre Cercle. La cartelle que contient 40 ex libris, fut imprimée par la Presse Petöfi à Kecskemét et fut publiée en 500 exemplaires numérotés. — S.A. écrit sur la cartelle dernière de LENKE DISKAY, publiée par notre Cercle en 1980, contenant 21 ex libris de la feu artiste. Les gravures y publiées sont élues et signées par l'artiste, ainsi on peut y considérer, comme sa dernière révélation personnelle. — ISTVÁN LENKEY écrit sur les deux livres de mini dimension de KÁROLY VÁRKONYI. Ces publications furent imprimées par la Presse Alföldi de Debrecen et contiennent deux époques comiques du poète hongrois Csokonai. — D'après l'article pareillement de S.A. l'Eglise Calviniste de la Hongrie a publié un volume important sur l'activité du prince Gábor Bethlen, orné de 19 gravures sur bois d'ANTAL FERY.

Sur les pages de 43 à 44 nous publions la revue de la presse étrangère du Dr IMRE SOÓS.

BOLDOGABB ÚJ ESZTENDŐT KÍVÁN A K.B.K. VEZETŐSÉGE

ISSN 0209-6161

III/KUL 64/1978 — Megjelent 500 példányban 4 ív (A/5) terjedelemben
81110 DATORG Nyomda — F.v.: Harkai József

Az előző oldalon

STETTNER Béla linómetszete X3

ROZANITS Tibor: Sikátor — linómetszet X3

Sikátor

Rozanits

